

המחצית

עתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:	
רשנה	6 כתרם
לחצי שנה	3
לרבע	1.50
באשכנז:	
לשנה	7 כתרם
ביתר הארצות:	
לשנה	8 כתרם

מחיר מודעות:

בעד כל שורה קצרה (רבע רחב העמוד) באותיות פטיש 40 הלר. במודעות הנכפלות יורר המחיר כפי הערך.

האדרסה לבית המערכת ולארמיניסטריצה:
„Hamicpe“
ul. Św. Sebastyana 32,
Kraków.

Kraków, 5 Sierpnia 1904.

גליון י"ז.

קראקא, כ"ד אב תרס"ד.

האדוקים והציונות.

לכשתנו ראינו כימים האלה, כי חלק גדול מאד מעמנו לא הבינו כלל את האברה הגדולה, שאברה לבית ישראל במות השתדלן הגדול לכל עמנו, בעוד שכל העמים נדו לנו ויבינו את נזק ישראל. בערים נדהות אחרות נהפך אכלנו למחול לשומים, שאינם מרגישים ובערים רבות וגדולות שמו השיגנים ההם החיים בלחיי הרבנים, לבל יספידו את הרצל ולא אבו לפתוח את ביהכ"ג לעשות הזכרה. לפושעים היה הרצל יהודי יותר מהראוי ולא לה פהות מהראוי. לראשונים, שבגדו בישראל וידבקו בעם אחר, לא נשים לב. אך אחרי שמטרת הציונות תשועת הלאום כלו, להביא תועלת וברכה לכל נדחי ישראל המצפים לישועה, ראוי ונכון, להקור אחרי הסבות, אשר הניעו את לבות הרבה מן האדוקים בארצנו מאחרי הציונות, בעוד אשר היה לנו לקוות, כי האנשים האלה, המרגישים עול הלכות החמרי והמוסרי יותר מאחרים, המה יהיו בכל עיר ועיר מן העשרה הראשונים, אשר יתכנו ידיהם לציון; והתקוה הזאת טרם נמלאה.

לדאבון לבנו עלינו להודות, כי הציונות בהרכה ערים קטנות בגליציה, שטחית היא מאד, אין תוכה ככרה. וע"כ לא עלתה בידה לרכוש את לבות ההמון. כאשר התעוררה התנועה הציונות בארצנו, ובכל עיר ועיר קמו דוכרים, אשר הטיפו לציונות, לא שמו הדוכרים ההם את לבם אל התמון, אל הרוב הגדול של היהודים בכל עיר ועיר. די

היה להם, אם יתלקטו אליהם איוה כהורים ואברכים, שלא בשלו כל צרכם, וגם איוה דקטור או דקטורנד — הרודף אחרי כבוד איוו נשיאורה קטנה — נזוה עמם, ומאלה נכנו רוב ההכרות הציוניות בערים הקטנות, אשר מראשית הוסרן לא נשאו עליהן השם „ציון“ רק לפנים, ובאמת הנן רק חברות — למקרא, והבריתן הם ציונים לשם שררה קטנה, לשם קריאת עתונים במחיר קטן, לשם שחוק-השאך, לשם מושב לצים ושיחות בטלות, או פשוט לשם גהוק ופהוק, אך לא לשם שיבת ציון ולשם הרחבת הרעיון הציוני בתוך העם, שיהיה קנין הלאום כלו. עדים המה השקלים, שההכרות הציוניות האלה מאספות מרי שנה בשנה, מה מעט מספרם! מוכן כי הכרות ציוניות כאלה לא היו מסוגלות בשום אופן לרכוש לבות האדוקים אליהן. האנשים האלה, שאינם כמתכנים מחוץ לד' אמות של עירם, והרגילים להסתכל על כל דבר הרש בעין השר. כשראו, שע"י ההכרות „ציוניות“ האלה נתמעטו כהורי בתמ"ד, והבחורים, אשר עד עתה היו מוכרחים — כאין ברירה אחרת — לבלות כל ימיהם בבתי המדרשות וללמוד באונם או ברצון איוה שעור קטן או גדול של מקרא או תלמוד — משנתיו בן לילה לציונים עזבו את בתי המדרש עזיבה עולמית, ורוח ההשכלה — השנואה אל האדוקים — ההלה לדבר מתו גרונם, — החליטו, כי מות כסיר הציונות ואין בין ההשכלה הברלינית, להציונות דק שנוי-השם בלבד. ע"כ נהפכו כל האדוקים לאויבי הציונות, מבלי אשר ידעו טובה ומחותה לא מפי השמועה ולא מפי

הן אמנם ישנם בין האדוקים המתנגדים לציונות גם איוו ידענים, שיש להם לכאורה איוו ידיעה שטחית מן הציונות ומטרתה, אבל מה כהה ומעורבב הוא המושג הציוני שלהם. הם רואים בהציונות המדינית מעין הגשמת הגאולה הנסית והכשה ביעורי הנביאים. הושישים הם מהמאת הפרת „השכועה, שהשביע הקב"ה את ישראל“, שלא יחקו את הקין ולא יעלו בחומה, וכהנה מן הטענות הקבועות, שהם טוענים נגדנו, באלו באו הציונים בפרוגרם שלהם לאמר: אין משיח לישראל! באלו הציונים יעלו בחומה, להבקיע את ארץ קרשנו אלינו ביד חזקה, ככהנו ובעיצם ידינו... ומכל דרשני ההכרות הציוניות בערי השרה, לא מצא אף אחר לנחיון, להוציא מלב התמון את כל הטעיות האלה,*) שקלטו במחותיהם, להגיד להם בפה מלא,

לפי ידיעתנו *עמלו כמעט כל דרשני הציונים להסביר את ככ הדברים האלה לאחינו החרדים, ואמנם היהודים הפשוטים הבינו וישבו בלבבם אחרי הציונות. אבל נכדי הרביים, שפחדו, פן יאברו את ה„פאָהרעכטס“ שלהם.

אפוא היו בלילה האפל? איך שכנו אז בהשך בעינים עצומה, מבלי לדעת עד-מה? אז יאברו בעיני בל הנם וכל חכמהם. אך בראותי מרחוק את התרנגול, בצוארו הארוך וזקנו הארום, בשבתו על הכר הדק הפוש ברעיונות, ובהשך העמוק הרגיש את היום ובקול גדול קרא: קא-קרא-קא! קומנה התעוררנה „בהמות השוכות“, כי האיר הבקר! אז מרגיש אני בקרבי נטיה מיוחדת לתרנגול ואברך ברגש: „ברוך אשר נתן לשכני בינה להבחין בין יום ובין לילה“.

גם בלעדי התרנגול היה הבקר; אולם מה יצלח הבקר, אם אין רואה אוהו, אם הכל נרדמים? כמה ישנו בעת הבקר ויישנו גם עתה? ובכן שפתים ישק התרנגול.

איוו שיכות — השאלו — יש לנו היהודים ולתרנגול יותר מכל העולם בלו, ומרוע אברך דק אנכי הישראלי לכבוד התרנגול? — יש ויש רבותי! מהותנים קרובים אנהנו לתרנגול. הלא אמרו בנמרא: שלשה עזים הם, עז שבהיות — הכלב, בעופות — התרנגול ובאדם — היהודים; ובכן יש לנו איוה צד יחס לתרנגול. התרנגול מצפה לאורה כל הלילה, מפני שהיא יודע ערכה ומעורר את העופות לאור הבקר, והיהודי מצפה לאורה למען, עורר את כל העולם מתרמתו. גם עם הכלב יש ליהודי איוו קרבות.

נפתע, הה פתע עוב מסרולו
וקעד אבר ויעלם פוככי, פוככי,
איפה הפוככי, איפה אור נפשי?
בחדשקה עובתני, עלטה סביבי...

זלמן שאַנער.

ברכות השחר.

הברכה הראשונה.
בבקר השכם, בעלות השחר הקצותי משנתי לקול קריאת הנכד ואשכב סרוה על מטתי. בעינים פקוחות התבוננתי בתמונה הנעימה של „לפנות בקר“, איך התעורר הארץ הנדרמה לחיים הרשים, לאור. תבלת השמים תלך הלוך ושהור, הלוך ובחול; הצאן שורק, המוסים צוהלים, האוים צועקים, הברבורים מקשקשים כהרמום, הכלכים נוכחים, הפרות גועות, בכל שורר אך תנועה וחיים. מה נעימה לי ההרמוניה היפה של התבל! הכל אומר שירה, בכל שוררה הרמוניה, וכלי אומר בכור.

כן, שריקת הצאן, נביחת הכלבים וכו' מלאות חכמה והרמוניה, אולם כשוכי להתבונן בהם אמר אל לבי: אמנם עתה באור-היום בלם הכמים הם; אבל

פיליטון.

הבוכה

בחדשך הוי גלמוד ישכתי זה רב,
אין שמש, אין ירח סביבי,
עלטה בכדה עם חשך עב
בקיץ, בחדך וגם פאביבי.
יפתאם ממערב פוכב דרך,
בה יפה, בה נעים, בה עז.
האיר מחשפים, באפלה ורח.
העיר בחותי הנרדמים מאו.
בחוזים, בברקים קרנותיו עופפו,
הרעישו לכבות, תקיצו ישנים,
הראום הדרך, הראום המסלה,
בם ילכו, יבואו ארץ הערבים.

ענינים מדינים

המלחמה. מארת אלהים רובצת על ממשלת החמס, האכזריות והכצע. מכית ומחויץ הרבינה מכותיה. אין יום, שלא יבא שואה חדשה על רוסיה ושרא יקרבנה עוד פסיעה אל השחת. כיום, שנהרג בפטרבורג המניסטר פלעהווע, סגל העריצות הרובית, שכלל בקרבו את כל כח הממשלה ושמה, נהרג על שרה המלחמה הגנראל גראף קעלער, אחד שרי הצבא היותר מכשרים וגבורים. גם הוא היה לפני פרוץ המלחמה נציב כפלך יעקאטערינאסלאוו כדרום. דומה שמגפה פרצה בנציבי הפלכים. חילות היפנים הולכים וקרבים אל מחנה רוסיה. למלחמה כללית מבריעה ממתינים עתה בכל שעה. הרוסים נסוגים אחור למקומות הראשיים, להאיטשען ולליאוואן. כרום מאיטשען התגרו דיפנים מלחמה את הרוסים החונים שם. במלחמה של שני ימים גברו היפנים ויכבשו את סיאושען ואת טאמוטשען, אלף וחמש מאות רוסים נפלו במלחמה הזאת ורק ארבע מאות יפנים. גם נכזות בצירות לכדו היפנים. הרוסים נסוגו אחור להאיטשען. ומסע היפנים ימה צפונה, למוקדן עיר הממלכה לא נפסק. כנכורה רבה יסלו היפנים את דרכם דרך מחנה רוסיה ויכריעו אויביהם ויפילו חללים רבים. גם מהיפנים נפלו בימים האלה כדרכם זה השע מאות איש. ובעצם העת הזאת כברה המלחמה אצל פורט-ארטור. כיבשה ובים ממטירים היפנים על מצודות פורט-ארטור כדורי משחיה. עד כמה הצליחו היפנים כיריותיהם אלה לא נורע, כי אין ידיעה מקימת. הרוסים לא יוכלו להודיע משם דבר, כי אין להם שום חבור עם פורט ארטור והיפנים זה דרבם מאז, לשתוק כל עוד לא נגמר הדבר עד שאין לשנות. השמועות הבאות משם ע"י חהינאים סותרים זו את זו. ברור הוא, כי אין צכאות היפנים וספינותיהם שקטים. פורט-ארטור הוא אחד המכצרים היותר חזקים בעולם ועכורה קשה יעברו היפנים ללכדה והם במיחים, כי בקרוב יעלה הדבר כירם, אם גם בהפסד רב. — ע"פ שמועה אחת נפלו שתי אניות רוסיות גדולות ואחת קטנה בנמל פורט-ארטור לידי היפנים. ע"פ שמועה אחרת נטבעה אנית היפנים היפואן עם חלק מאנשים כמצולה ע"י טורפדא רוסית, ואניה יפנית חרשה גדולה, שנכנתה זה עתה באימליה, ירדה במצולות, לא ע"י הרוסים, במרם הלכה למלחמה. הנזק גדול מאד. הסכסוך עם אנגליה עוד לא בא לידי גמר, אף שקצת האניות השדרודות כבר החזרו.

פרנציה והוויטיקאן. הופרה הכרית בין הרפובליקה

כי הציונות איננה מהדורא הרשה של ההשכלה הברלינית, לא מינה ולא מקצתה, לציונות אין דבר עם הרחבת השכלה, אין תעודתה לעורר את העם לעלות בהומה, לכבוש את ארץ קדשנו בזרוע כח, אין מנמתה למלאות מקימו של משיה צדקנו ולגזול מאת אהינו את כל התקוות הנעימות אל ביאת המשיה עם כל יעודי הנבואה והקבלה. הציוניות עמלה רק לעזור עזר מדיני לישראל ולהרים קרנם, לרכוש מקלט בטוח בארץ קדשנו, אשר האסוף אל תוכה כל פלטי עמנו, אשר צר להם המקום בארצות פזורים, למען אשר יוכלו להיות על האדמה הקרושה מעמל כפיהם ולא נהיה עוד לשבים בעיני העמים, אשר בקרבם אנהנו יושבים, ולא נהיה עוד עם של חנונים, סרסורים ושדכנים או נפוחי כפן פשוטים. כונת הציונות רצויה ואיננה פוגעת במאומה בתורה וכאמונה. וגם אחרי אשר תצלח העבודה כידנו, לכנס קצת מנהיגי ישראל אל מקום אחד, גם אם נזכה לשים עלינו נשיאים ופקידים מקרב אחינו, גם אז לא נהרול מיחל אל הגאולה השלמה היעודה לנו מימי קדם ואל יתר הבטחות הנביאים וראשי האמונה שאינן כלולות בפרנרמה הציונית.

את הרכים האלה אלו כרוו ולבנו שתדלני הציונות לפני כל ההמון בערים הקטנות והגדולות, ולא הסתפקו בחנינת הגי מבניים אחת בשנה, אלו השתדלו ליסר ככל עיר קטנה לא רק חברות אברכים ובחורים, שהציונות איננה אצלם רק "שפורט", כי אם חברות ציוניות כרמות התברה "רושי שלום ציון" בלבוב, שהחברים הם אנשים מעולם המעשה, והציונות אצלם מצוה וחובה, אז לא לבד שלא היינו פונשים קרירות והתנגדות כאלה בין החרדים וההדויטים, כי עוד היינו עושים נפשות לציון. חברים נאמנים כנפש ורוח. ורק באשמתנו. אנחנו חסרנו כל אלה, ונהי להרפה אלמשל כפי אחינו בני ארצות אחרות שבגולה.

הוא הדבר אשר דברתי, ציונות שמחית לנו בארצנו, ציונות, שאין בה רוח חיים. ציונות שלא לשמה. ובכן: ונסלח לכל האדוקים, העומדים רחוק מאבלנו, כי לכל העם כשגנה. קולומיה. מיכ"ה.

בקום מהלים אחרים ותקוה טובה לישראל, הניעו את אנשי שלום מלכת אחרי הציונות. והיודים הפשוטים יראו מפני עוי הפנים שבתוך החסידים, פן יאכלום בזעם לשונם וירדו עמיהם לחייהם. יתר השענות של מתנגדינו תואנות הנה ואין הטוענים מאמינים בהן. (המערכת)

הפרנצית ובין האפיפיור. כן חפצו אלה העומדים עתה בראש הרפובליקה ולזה שאפו ימים רבים, כי רצונם להשפיל את הדת הקתולית עד עפר, כמו בימי המרידה הפרנצית הראשונה ויתאמצו להגיע לזה בתחבולות שונות. האפיפיור ליאו ה"ג הבין את המחשבה הכמוסה והי מתוך גדול ואת מתינותו היררה הניח לממשלת פרנציה למוקש למען, לא השיג מאויה, להפרד בין הרפובליקה ובין הכנסיה ולהוציא את הדת מבין יתר צרכי הצבור, שעל הממשלה לראוג להם. והאפיפיור פיוס העשירי אבד את סבלנותו ויאמר: יקוב הריץ את ההר. הוא מצא כי חרפה להכנסיה להיות למרסם לממשלת כופרים ויבחר להפר את הכרית, מאשר לתת יד לפושעים ולותר על זכותו, שיש לו לציות כהניו. הסכה האחרונה להפרת הכרית היתה דבר הסכסוך שבין האפיפיור ובין שני הגמונים, שעמדו מצד הממשלה וכאשר קראם האפיפיור, לעמד לפניו למשפט, הא נהנתם הממשלה לעשות טעות האפיפיור. האפיפיור הוציא כלי זעמו וינרה את ההגמונים. על זה דרשה הממשלה לכטל את הנרוי וכאשר לא אבה האפיפיור שמוע, שלחה הממשלה את ציר הוואטיקאן מארצה ותקדא את צירה מחצר האפיפיור.

על המצפה.

דמעה גלמודה.

אל תבנו למת כבו ככה להודך
כי לא ישוב לראות...
דמעתי בודדה וגלמודה, מקורה מיוחד במינו, אין דמעתי נזולה אל "כיס-בלנו", כוס היגונים לציון... היתכן?! — גם בלבי נהק מותר לשמועה הרעה, גם בראשי נקר יתוש-הצער לבשורה המחרידה. האסון לא היה אסון-עיר או מדינה, השבר לא היה שבר-אדם או משפחה. עם שלם המקוף כאכרוי כל ארצות הישוב נודעו, והכאב עכר ממקום למקום בסגלת-התרבוקת המיוחדת לו.
יבש המח, שחשב בעדנו, נדמתה דפיקת הלב, שחש בצרתנו. נמל הראש, יתומים היינו. לחנם יעמלו עתה כל הסופרים, להאר מה היה הרצל ומה רבה וגדולה האכדה. זה יעשה הדור הבא. ההיסטוריה תחרוץ משפט צדק ותשתומם לחיוון הזה. ואיככה איפא לא נבכה אנחנו, שבדורנו היה המופת, וכאשר נגלה בן נעלם סעינינו? אכל עוד יותר בוכה אני, כראיתי, כי יש יהודים — ורק בארצנו גליציה המברכת — שומרי דת ומצוה, שאינם מרגישים ואינם משתתפים בצער

הנשחתים, אשר יתבסו באדר הצניעות ואהבת-האנושיות, ישימו מסוה על פניהם וכסתר יעשו כל תועבה. למראה גוים כאלה אברך כמרא פי: "שלא עשני גוי".

נראה נא למשל: האם לב העברי היותר גרוע היה נותנו, להרוג יקר קמן. ולהשליכו אל מרתף של נוצרי נקי, לשים בו עלילה, כי צריך הוא לאפות מצותיו ברם? האם היה גם לפחות שבישראל לכ-רוצח כזה, לגנוב בערמה מכית נוצרי הכים את בתו יהודה ולמסרה לידי "נשים צדקניות", שהכניסו אותה כבריתו של אכרהם אבינו? — איזה יהודי היה מסתיר בביתו "שקצה" פרועה, להסית ההמון השוכב, לשפוך "לבבד אלהיו" דמי חמשים אנשים נקיים ונשים חלשות וטף? וכל זה עשו ראשי הדת שר השפנים לפנים ושל הרוסים בימינו ועוד יתאמרו לאנשים נאורים ואוהבי צדק?

לפעמים יסתככו רעיונותי במחשבת הכל ותתעורר בקרבי השאלה: מה היה למשל, לו היאיל המקרה והייתי נולד גוי ושמי, איוואן בן איוואן פלעווע או אלעקסא בן גרנר. מה היה? הלא או היה טוב לי מאד, יכולתי להיות "יועץ למלך", מניסטר או הגמון; ובאמת יצר לו מעט, מדוע לא היה כן. אולם כחלוף דעיון שני במחי, איך שאני היועץ איוואן או ההגמון

היה להם לזרא, יאחזו כראשו ו"יכו בו כפרות". היהודי יזעק מרה, לעורר רחמי בני יפת, את הנשמות היקרות היפיה והטהורות; אך כבר כלחה האהבה, מה תועילך צעקתך יהודי אמלל! לך קרא כחברך התרנגול חי וקים — קא-קרא-קא, וכרך את ה', כי נהן לך צואר ארוך וקול נאה כתרנגול, למען תוכל להקל צרתך באנחה-מרה.

הברכה השניה.
בעברי בבקר על פני האנשים, הנקראים בשם "נוצרים" ובהתבונני אל יקר רוחם וטוב לבם, תזדעזע נשמת, כמו נגע כה זרם אלקמרי ומגורל עליונותי יתפרץ מפי שכן והודיה להקב"ה: "ברוך אתה ה' אלהי, שלא עשיתני איוואן גוי".

אינני משבח על זה, שעשני דוקא יהודי; כי טוב לכלתי היות נכרא, מלהיות יהודי, אולם אם כדעכד נבראתי, אודה, שלא כראני גוי. אהיה סרסור, שדכן, "סוחר" ל"ל" מלמד, אכל לא גוי, הרני מוסר מודעה, כי לא בשביל ששונא אנכי את הנכרי, ארגיש את עצמי מאושר כהיותי יהודי, ושנית אינני מטבעי אוהב ישראל גדול; יודע אנכי היטב, כי ימצאו כהוכנו בני ישראל אנשים שפלים ובין הגוים סך גדול אנשים הגונים וישרים. אולם אני מדבר פה רק מאלה הנכרים

הכלב הנבוה, החי כחסדי אחרים, הנאמן לארנוני, שהוא מקבל ממנו מזון כיחד עם דחיפה בצד ומקל, בזכירנו תמיד את מצבנו כגוים ואת הפתגם "טוב הכלב החי מן האריה המת". שפלים אנחנו, אכל חיים זלחי יש תקוה. אריות ונמרים, המלכות הקדמוניות, הריחונג, הממונו וירמסונו, אבל מתו. הדוב הרגסי הציק לנו והנה הוא מתבוסס בדמו ומתיאש ומי יודע אם לא הגיע לו קץ כל המלכות המולכות ככפה. ואנחנו חיים ומלאים תקוה. מדת הכלב שכנו החיתנו והקימנו. אבל לא נכרך, אשר נתן לכלב בינה, כי יותר מאשר נכברתו נתרחק ממנו, כי בו נראה גם צלם דמות האנטיסמיטים... מדברי ימי העולם נדע, בירק פעם אחת, בצאתנו ממצרים, הראו לנו הכלכים את ידידותם; ומאז ועד עתה יחרצו עלינו תמיד לשונם... עוד בדבר אחד ישו היהודי והתרנגול — בגירלם הנורא. כתרנגול ישתעשע היהודי כל השנה, יכרד עליו בכל יום את הברכה הראשונה. וככא ערב יום הכפורים ישימהו כפרה על חטאותיו. התרנגול יכימ אל "הכני אדם" ויצרח: בני אדם יושבי חשך! אם אתם חטאתם מה אשמתני אנכי? אולם מי ישאל את פיו ומי ישמע לו? מביאים אותו לשחיטה, וכרנע — יתם הקא-קרא-קא... וביהודי ישתעשעו כני האדם, ישתמשו כולטובתם, יחככו וספרו, יכבדו אבותיו ונביאיו; אולם כאשר התגדל האהבה,

האומה! תהלת המת וגדולתו יספרו כל עתונני אירופה, עמלו ושקידתו למען ישראל ולמען ציון ירוממו כל יודעי מעשיו, רק — אוי נא לנו — הבשר מכשרו אינו מרגיש באיזום! תמיד התחנן כי לבי למראה המתפרצים מן הכלל ומשליכים כל דבר קדוש למען הבצע. הם היו בעיני כענף יבש בעץ יהודה, שיכשה בו כל לחלוחית וסופו להשכר ככל רגע מרוח בלתי מצויה... אבל מה רב שברך עמי, אם כניך "כעלי מונפולן של היהדות" מתנהגים ככה!

רכים מסופרינו מביטים על אלה האחרונים כשאת נפש ומכמלים את ישותם — ואנכי היושב בתוך אחי אלה וחי את חייהם — צער נורא יתקפני. דמתי בודדה. איננה נוכעת דרך העין רק שותתת דרך הלב... כוכה אני לא למת רק להולך, כי לא ישוב לראות... אנור כרגש, שקוראים לו "רחמנות" לעורים, שעינים להם ואינם יודעים מה הם רואים! עם קשה ערף לא למד מאומה מן העבר ככדי להבין את העתיד. ומוסיף אני לככות, בהעלותי כרוחי מקרים נפרצים מדברי ימי עמי.

נביא אחד קם בישראל ושמו זכריה בן יהוידע. פיו הטיף מוסר ליהוה וירעם בקולו על חטאת עמו ותעתועי אחיו. מה היו תוצאות דבריו? העם — האדוק אולי כימים ההם ע"פ השקפתו הוא — סקל כאבן את נביאו! ככית-המקדש נהרג כהן ונביא! הלא ידעתם את אשר אמרה על זה האגדה? הדם רתח וידרוש קרבנות... ונכוזרדן הגוי נקם מרה את דם הנביא — העברי הנקי! אלפי גופות צעירים וזקנים הועלו לעולה וישראל הלך בגולה.

לאחר הרכה מאות שנים נגלה כוכב בשמי היהדות העכורה והעגומה. הרמב"ם כמחו החד ושבלו הישר הניה שכיב אור להורות נכוכים, והנקרנים כימים ההם לא יכלו להכין, איך תצא תורה לישראל מן "פריץ", היושב בהיכל מלך מצרי. אחרי מותו נועזו מתנגדיו, למחוק גופם מצבתו ולחקוק "מין אפיקורס"! זאת עשו החסידים כדור הזוא. מה היה סוף השעורוריה? מרגים בין אחים, מחלוקה, שהתישה כח העם, עד שנתגלגל הרבר על ידם, שנשרפו כצרפת כל ספרי התלמוד, ובעקב השרפה באה גם גלות! צרפת הקטוליה נקמה שלא סדעת את כבוד המימוני. דם זכריה כפר כדם אלפים, וספרי הרמב"ם — בספרי התלמוד!

ושוב עברו מאות רבות כשנים. לא נפש אחת נכדלה מן הכלל, לא יהודי אחד עזב כרמו, לנמור כרמי זרים כמשך הימים ההם. ויקם פתאום אדם גדול ויעורר "להשוכה"! "הציונות היא שיבה ליהדות — לפני השיבה לארץ ישראל!" הוידעים אתם את הפתנם הזה? הרצל יצרה! הלב הגדול הגה רעיון תשובת ישראל לארצו, והיד הנטויה התוותה את הדרך להצלת

העם! חזיון יחזקאל — תחת עצמות יכשות — התהווה לעינינו, ופתאים, כאמצע החזיון הנאדר, מת הנכור! יהודי מציון, איש ישראל יחיד ומיוחד נאסף מן העולם, ויהאכנו לכית בני ציון, ויגודו לנו אמות העולם!

פה עמוד עמי! סוף המחזה טרם ראיתי, אבל נוכחתי, כי טרגדיה-הגלות לא בלתה! הרקב הפנימי רב מאד. חיינו אינם כתקונם! כל העם מקצה — המרגיש פשוט מי אהבו — התעצב אל לכו לאסון הזה, רק חלק מחסידיו — טיפוס-גליצי — נועז לכלי הלהספיד כראוי את המת הגדול!

אחים! טפשותכם מעוררת בי רחמים תחת געל נפש! בערותכם זאת מכיאתני לרמעות תחת רגש-כוז! — הרגש-הדתני, היהודי, שבקרבי, מוהה בכל עוז כלפי מעשה אנשים, החיים ע"פ שלחן-ערוך — והולכים בעקבות בלעם ושמעי בן גרא, וכוכה אני דמעה גלמירה, דמעה רותחת, על מות הרצל, על חיי המפשים, ועל מזלנו הרע! ר א ו כ נ פ א ה ן .

מאקס נורדאו על מות הרצל.

בעתון הפרנצי, "עכו סיוניסם" הדפים נורדאו את הניגו ע"ד מות הרצל: כל עוד שהרצל היה חי כתוכנו, כל עוד שעבר, עמל ויגע, מצאו את זאת כדבר טבעי, כאלו כל זה היה צריך להיות ככה מאז מעולם, כאלו אי אפשר היה להיות באופן אחר. אך עתה, הריקות הגדולה, שהוא עוזב אחריו, ואי האפשרות למלא מקומו, כל זה יתן לאש לאט לעם העברי מושג נכון ממה שהיה הרצל, כל זה יתן לו את האפשרות, למרוד את גדל האברה, שאברה לנו. פעם אחת, כעת שסעדנו יחד וירדיו אלכסנדר מרמורק היה גם הוא אתנו, אמרתי להרצל: "לו הייתי מאמין ולו ההתגלתי בנסתרות, הייתי אומר, שהופעתך בעת היותר מסוכנת בהיסטוריה של העם העברי, אינה אלא השגחת הכורא. בזמן צרה כזה דרוש היה איש יחיד מאין כמותו. והנה הופעת אתה, כשכיל להחזיר את התקוה בלב הנואשים ולהכטיח את העתיד לכל כושל". בענותותו הגדולה, הדחוקה כל כך מכל שמץ של יהירות עשויה, התאדם, קצף כמעט: "אבל לא, ענה, אבל לא. איך תוכל להגיד דברים כאלה, אתה שהנך נוכיר בכל זאת את ערך המלים! בנוגע לי אין מה, שיוכל להיות יחיד או יוצא מן הכלל. אם אאסף אני אל עמי או ימצאו מאה, אלף איש, שיעמדו לבחירת העם העברי וישלימו את העבודה במקום שאשארנה". לא חפצתי להמשיך את השיחה. אך נענעתי לו כראשי, ואת אשר לא חפצתי לחשוב לאפשרי הנה זה בא עתה, הרצל איננו והנה רואים אנחנו ועוד נראה עד כמה צדקתי. לא אלף איש לא מאה ואף אחד לא יבא למלא את מקומו.

הוא היה יחיד. לא כל כך ע"י כל אחת ממעלותיו הרבות כפני עצמה, כי אם ע"י התחכרותן הנפלאה אצל אדם אחד. הוא היה סופר כעל כשרון גדול מאד ולו יכל להרכיב את עצמו, להתמכר כלה לאמנותו בטח היו מכירים את מקומו בספרות הגרמנית. יכול היה להגיע להמדרגה הראשונה, אך איננו יודע אם היה יכול להיות הממכר הראשון כדורו. הוא היה דברן מצוין: משמיע את דבריו כנחת, כיופי, כפשמות, כמדה וקצב וכטוב טעם, אך לא בטח בעצמו וידבר מתוך הכתב. לו היתה פנטסיה עשירה, ייצרת, שידעה למצא פתרונים לכל הדברים הקשים ולעורר תמונות של יופי נעלה, אך כחור כעל דמויות לא עלה על גיאורג אליוט. לו היה חוש המציאות חד ואת זאת הראה ע"י מה שברא את התנועה הציונית, הקונגרסים, הבאנק הלאומי והקרן הלאומית. אך כזה יכולים בעלי הפיננסים הגדולים, האינדסטריאלים, הסוחרים והמנהלים היהודים להדמות אליו. משורר פהות מהינה, דברן פחות מדיוראעלי, חוזה פחות מעליוט הנוצרי, מנהל, מסדר, פחות מאיוה כרון די הירש, היה בכל זאת יתר גדול מכל אחד מהם, יען כי הוא היה כל זאת בכה אחת, ויחד עם זה עוד מעלה אחרת היתה לו, ויהו היה נזון ומשוכלל מהציביליזציה היותר מודרנית ולכו היה דופק יחד עם לכות אחיו היהודים כאירופה המזרחית, היתר טרדיוציונלית.

העם היהודי הוליד כשרונות רבים, אך הם היו אנכיים או חלקיים. היו לנו אנשים כיהודה הלוי, אך כל שאיפתם העכרית השתפכה בשירת הניזון הרמונית; אנשים כדיוראעלי, אך הם כראו את האמפריליוס הכריטי; מנשה בן ישראל, אך כל אידיאלם היה מוגבל בקבלת רשיון בעד היהודים לשכת כאנגליה; כסימסון, "נשיא מלידה", אך הם המירו את דתם, כשכיל לשכת כראש האספות הפוליטיות כגרמניה; אנשים כמנדליון, מליצי ההשכלה המערבית, אך הם הורו לכו לרכוש הלאומי העברי. כפעם הראשונה, זה שנות אלפים, הוליד העם העברי איש כזה, שיהיה אירופי נפלא ויחד עם זה יהודי נלהב, אוהב את ההתקדמות היותר רדיקלית ובעל חוש היסטורי מצוין, משורר ואדם מדיני כעד. הרעיון העברי, נשיא, דברן, מסדר, חולם, איש מעשה, זהיר איפה שיכל, ועשוי לכלי חת איפה שצריך; נכון להביא את כל הקרבנות שבעולם ואף להמית את עצמו וכמה שנוגע לו, מסתפק כמעט וסבלן מאין כמחו כיוסו לאחרים; מתגאה, אציל, מכיר את ערכו וענו ככל זאת, אח להיות פשוטים והיותר דלים. האיש הזה היה תיאודור הרצל ואותו אכרנו כשנת הארבעים וארבע לימי חייו...

לקשט עצמו כנשים, ככגרי משי וכמצנפת של סובל ובאדרת חיות יקרות כחרף וגם כנו כבחור החתן, שאינו יודע להשתכר אף פרומה, "מכרח" לתלות על אפורתו הקרועה שרשרת זהב גדולה ולשום על ראשו קולפק של סובל יקר ולהתקשט כאשה, — אז אברך כאנחה: "ברוך שלא עשני אשה".

הברכה החמישית.

ישנה בקרבנו מפלגת חולי-רוח בריאים כגופם, אבל רוחם הגיעה לשעת נסיסה ונשמתם היהודית ככר החלה לצאת. למפלגה הזאת נוכל למנות רוב בני עמנו. לפעמים נדמה לי, כי עמנו ככר מת... ובלחש אברך "ברוך דין אמת"... אולם כראותי, כי רבים יתעוררו פתאם ויפקחו עיניהם, ירימו ידיהם והן שבות ויורדות... מסיבים עיניהם כלפי מעורריהם כאומר: הצילונו נא הצל, כי חיים חפצנו; כראותי את העינים הנפקחות והמכישות כתחוננים ובתקוה, אני מכרך בהתלהבות "ברוך פוקח עורים".

שודיו. אברהם שטיינברג.

גרגר יושב לו כהדר והוגה מחשבות, איך להוכיח מספרי הדת וכראיות פילוסופיות, כי מותר להרוג אלפי אנשים, שאינם נוצרים, כזוכים ולענותם; אז תגעל נפשי כגדולה כזאת ותחת היות גוי כזה לא אחפוץ רק להשאר יהודי.

"ברוך אתה ה' שלא עשני גוי".

הברכה השלישית.

כצאתי לשוק, כבואי לבית המדרש, לכתי הספר השונים, למקומות הרפואה, אל הכרוא, וככל מקום, שאמצא את אחי ואתכונן, איך רבים מהם יהאמצו, להסתיר את שמם היהודי, יצחק, או שמעון, ויותר טוב בעיניהם להקרא איוואן, גרגר; כראותי איך אשה כבודה מכחשת ככל כחה את שמה — ותחפוץ להקרא רק מאריא, ותחת לשמח את בניה כנרית-חנכה תתן להם את "עץ-הנוצרי"; למראה כריות כאלה אקרא: אוי לכן נפשות שפלות, מוגי-לב וקלי-הדעת, אשר התכחו לעמכן, ככשכלן את עצמכן כפני הנכרי ועוד האמרנה, כי כונתכן לשם השכלה, — השכלתו של איוואן! לא, לא להשכלה כונתכן! גם להיהודים ישנה השכלה ישנה ויקרה. אפשר להיות משכיל ומעורב בדעת עם כל העולם ולהשאר יהודי נאמן. אבל אתן מנשקות השוט, המכה אתכן, אתן מלקקות הדגלים,

מהעולם הציוני

רבני המחאה החדשים. כמו שכבר הודענו, כמו באונגריה רבנים ארטורקסים, כפקודת ראשי קהלותיהם המתבוללים פושעי ישראל, למהות נגד הקונגרס הציוני של מפלגת המזרחי, שיהיה בפרעסבורג כחדש אלול. הם מוכיחים כקץ טעמים, כי הציונות אסורה עפ"י התורה. המחאה נדפסה בעתון ההלכה "תל תלפיות". בעתון הזה ענה הגאון ראש "המזרחי" הרב ר"י ריינעס. הר"י מוכיח, שאין לרבני המחאה שום ידיעה מהציונות ו"המזרחי" ורק העולה על רוחם המה מדברים (זה מובן, כי הלא רק בפקודת הפושעים כתבו, כמו לפנינו רבני אשכנזי המערכות) ומאותם הפסוקים עצמם, שבהם השתמשו המומחים, אפשר להוכיח את ההפך. וכבר הוכיחו רבנים גדולים וטובים מהם מן התורה והנביאים והתלמוד לטובת הציונות. הרב דיינעס דורש מאת רבני המחאה, לבאר טעמם ונמוקם, אשר בעבורם נתנו מאות אלפים מישראל לכופרים ומפירים תורה. כדי לחרף מערכות ישראל ולתת לשמצה כבוד מאות רבנים נאונים. אי אפשר להסתפק באיזו דרשה, הנדרשת על נקלה גם באופן אחר. וכל זמן שלא יביאו ראיות מוכיחות וכוונות ידע ישראל, כי אין זה אלא הוצאת לעז ויצדיק את הצדיק וירשיע את — שאינו צדיק, ויתנו לב להקשיב אל קול ה' הקורא מציון ויבאו גם המה להשתתף בעבודת הקדש... לשים ניר לישראל בארץ אבות ולטעת את תורתנו על אדמת אבותינו. הרוצה לדעת את "המזרחי" יוכל להשיג את כל המכתבים, שהתפרסמו ע"י הרב ריינעס. ויפנה אליו ע"פ האדרס:

Rabb J. J. Reines, Lida, Guv. Wilna (Rusland)

מספר להרצל. בטשורטקוב הספיד את הרצל המטיה הציוני ר' ליבל טובעם בכיהי"ג הגדול וגם חסידים השתתפו באבל. פעם שנית הספידו מר יחזקאל שור ומר יונה רונצווייג, וכפעם השלישית כליל ת"ב הסטודנט אורנשטיין בבית התפלה שכ' ח' יד חרוצים. — בוואשקאוץ (בוקובינה) לא נתנו חסידיו ויוזיץ בתחלה להספיד את הרצל, יען לא נסע אל "יצדיקי הדור" כלומר לנכדיהם. ראש הח' "ציון" אים עליהם עד שהתרצו לפתוח את ביהי"ג. המספידים היו ר"ר דיאמאנט מטישרנוביץ ומר מ. צאלמאן. — במיעלעץ הספידו מר אלכסנדר סטעמפלער. גם האדמו"ר הסכים להספיד, לא כמעשי חבריו. — ביזערנא הספידו מר יוסף אָסטרעזעצער גרמנית והסופר מר שמריהו אימבר עברית וה"ד קארקעם מלוב. — בדטניצא קראו הציונים מספיד מקראקא וישא מספר על מנהלנו בכיהי"ג. באמצע ההספד הופיע הרבי (המכהן פה רק בזכות אבות) בכיהי"ג ויגרש את המספיד והחסידים השכיתו את ההספד ויתפללו מנחה. — בטורקא התאספו רבים ביום תום "השלישים" בבית הח' מזרחי ועמם מורי הילדים עם התלמידים. משם יצאו חוצץ כלם מצוינים במ"ד. המסע הלך ברחובות העיר אל ביהי"ג. כל החניות היו סגורות. הספידו מד זיסוויץ ומר ליבל טויבעם. — בסאמבור הספידו בהשתדלות נשיא העדה ה' אלמלך גאלדבערג בכיהי"ג הגדול. את המספר נשא הרב הגאון אב"ד מו"ה אהרן לעווין, נאום נפלא חודר למעמקי הלב. רבים שמעו מפיו בפעם הראשונה את ענין הציונות ואת גדולת מחוללה.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. מסדרים מסודרים. הרצל כתב באחד מכתביו (ב"הצפירה"): בין בני עמנו יש הכל: כשרון, התלהבות, נח הסבל, עבודה, רצון טוב, כסף; יש יחידים בעלי סגולות דמות, יש המון עם מסוגל להתחדשות הכח והחיים, יש מפלגת פועלים דגולה בכמה מעלות טובות, שאין דונטתן, יש פילנתרופים, קאפיטליסטים, מטיצאים, מנהיגים. אבל כל מפלגה

וכל כח וכל כשרון, הם שלא במקומם". אדם גדול בהרצל, חכם הרזים ובוהן כליות ולב, היה יכול להבין זאת מיד, כאשר החל עבודתו ליהודים וליהדות. בין בני עמנו יש הכל, רק הסתררות חסרה, יען אין לנו מסדרים טובים והגונים, מסדרים צריכים להיות מסודרים בעצמם תחלה וכל שלם, בדעה ברורה ולכלתי פסוח על שתי הסעיפים וכללה אין רק אחר מרכבה. מהרצל נובל לראות איך "מסדרים" יוכלו לעשות מה שיחפצו והעם בידם כחומר ביד היוצר. — רבים הרו והגו רעיון החיות ישראל על אדמת אבותינו, רבים התאנחו מרה על הגלות הארובה, ורק הרצל היה הנבחר הלאומי, המסדר (ארנזאמור) המסודר, שלא יצא ירי חובתי באנחות ובחקירות, רק הלך מהלכה למעשה ובכח ההסתדרות שלו הצליח בכל אשר פנה, לפי ערך מעט שנות עבודתו.

אין לנו מסדרים, יען אין אנשינו מסודרים, כי אין סדר בחיינו. מי שהיה מוכשר מנעוריו להיות רצון נהיה לרב, מי שנולד להיות חרש ברזל עשהו לדקטור, כח"ט עשו "יהודי טוב" ומסוחר — זורנאליסט וכן להפך? הכל יש לנו, רק לא במקום הראוי לכ"י.

נקח נא למשל עירנו קראקא. כמה מאות אנשים יתאוננו מרה, כי אין פה שום מוסד לחנוך ילדים עברים הוי"ג מ"חדרים" והת"ת הישנה, שאין בהם תועלת רק לאלה המקרישים כל חיי בניהם לתורה, אבל לא לאלה הסחנכים בניהם חנוך מוררני. כמה מאות אנשים רוצים לשלם ממיטב כספם, וכלום חסר לנו יותר מסדר הנו"ג, ליסר פה "בית ספר עברי" הנו"ג או "תלמוד תורה כללי". כמה אלפי אביונים, קבצנים, חוזרים פה על הפתחים יום ויפריעו את הסוחרים ממעשיהם ויעשקו את בעה"ב הבינונים, שאינם יכולים לחלקצדקה ללא תועלת כזו, הכל משתוקקים פה לחברת "תמיכה", כמו שישנן במקומות רבים. כלנו מכינים זאת, וכלום חסר לנו יותר מהסתדרות? זה מקרוב נוסדה פה "חברת סוחרים יהודים" (בתכתי בחפיו חברת סוחרים יהודים, ואלה שבוחר בשם "סוחרים יהודים" וירצו רק ב"חברת סוחרים" סתם, יסלחו לי). בראשונה חשבת, כי כוונן קצר יהיו כמה מאות חברים לחברה יקרה כזאת, כי מדוע יהיו פה "חברת חיים", "חברת נישאי סבל", "חברת קצבים" ולא חברת סוחרים. ואולם לדאבון נפשנו החברה הזאת מפרפרת בין החיים והמות ומדוע? יען הסתררות חסרה לנו, כי אין לנו מסדרים מסודרים, שהוכם כבר, שלא יבשו לדבר ולעשות בפומבי, מה שידברו ויעשו בחשאי, ואלה מעטים המה, וזה הוא אסוננו היותר גדול.

הנני מבקש מליחה מאת הרבנים, אם אערויב לבי לאמר, כי לכן לא יצלח להם לעולם לרכוש לב העם, יען המה אינם מסודרים בעצמם, ומי שאינו מסודר, לא יוכל היות מסדר. *

זאת ראינו מאספת הרבנים, שהיתה פה לפני שנה, כי לא הצליח חפצם בידם, ליסד "חברת רבנים", אף אם נחיצותה הכיר כל אחד, יען הסתררות נחוצה גם ביניהם... זאת נוכחתי גם עתה, כשאלו מאת הרבנים ודינים אחדים, לספור את הרצל, ובאסתלאות שונות פמרו את עצמם, יען אינם מסודרים בעצמם בדעה חזקה. ולא כן היה הד"ר הרצל מנהל הציונים. ספרו לי בשם הרב ר' אשר הורוויץ מרימנוב, היושב בעירנו, שפעם אחת דבר עם הרצל על אדות טעם עמנו, ומעיני הרצל נולו דמעות חמות, וימרר בככי בילד קטן. הרב השתומם, כי איש כזה יקנין בהשתפכות נפש כזאת לצרת עמו. לפני שש שנים בימי הפרעות בגליציה נתפשטה שמועה ברימנוב, כי ביום השוק יהיה הרג ונאבדן יהודים. בעת צרה ומצוקה כזאת נסע הרב הג"ל להד"ר הרצל, והוא השתדל תומ"י בבית המחוקקים ואצל המיניסטרוים, עד שהכל הביא על מקומו בשלום ולולא הוא מי יודע כמה בתים נשרפו, וכמה נפשות נהרגו, ואחרי כל אלה מאנו הרבנים לספור בפומבי את הרצל.

מדברי אלה יראה מר הירשבערג, המתרעם עלי בגליון הקודם, כי אנכי השהדלתי, כי תערך אזכרה בבתי-התפלה בעירנו, ובמאמרי לא האשמת את החנונים, כי אם את הנבאים, שאינם יודעים את חובתם ויאמרו להעמיד מספיד, שלא ידע את הרצל ויראתי פן ישאל המספיד אחרי המספדו! "את מי הספדת? כמעשה שהיה בכיהי"ג אחר בשבת שעברה, כי שמש אחד, אחרי עשותו (בהשתדלות אנשים אחדים, שקראו

י) כהיותו זה מקרוב אצל הרה"ג אביד פה, לשאול מאתו להספיד את הרב הרצל, השיב לי, כי לא יוכל לעשות זאת. יען כל הרב הצייר המרבי, שעליו יסובו האופנים מכל המפלגות... אמנם כן הוא רק על הציור המדכוי להניע על האופנים, ולמשוך אליו את יתר הכחות. למען לא תעמוד המכונה מלכת. שמיש.

מאמרי "פני הדור"), אל מלא רחמים" למר בנימין זאב בר' יעקב ז"ל שאל לפי תומו: בעד מי עשיתי "אל מלא רחמים"? אמת מרה היא. משל למה הרבר דומה? למעשה שיסופר על אבי זקני, שפעם אחת הביא בתו בכרית האירוסין, ויבוא שדכן אחד לתבוע "שרכנות", ויטען בחזקה, כי היה ה"כתחילה" כשדוך הזה. אחרי דין ודברים נתן לו איוה סכום, השדכן ממך הכסף ואז שאל: מי הוא המחותן? לא לכבוד הוא להרצל ולנו, להתחנן בעבורו להספידו, וחרפת עירנו היא. הנו לנו מסדרים מסודרים!

שמואל הבהן שפירא. קראקא. ר' נחום האפשטערטער בבאבניא, בשמעו את השמועה על דבר התכערה בכריגל מהר ויקן כל מיני מאבל וצרכי הבית ויולך למקום האסון, ועוד ידו נמוחה, להוליך בהנהגה ובהנהגה. ישלם ה' פעלו. בקראקא נוסד ועד, לקבץ כסף לעזרת הנשרפים. שאל אבסמפלער ד.

מארנופול. זה שני ימים הלפו עברו, מעת שהיו פה הר"ר זעלינגער וה"ר ליב ראזע, וישאו מדברותיהם על אדות רעיון "ישרון". ואמנם דברי החכמים האלה לא היו בקול קורא במדבר, כי קמה פה איזו התעוררות, והרעיון הנעלה מצא לו נואלים בין רבים מטיובי עירנו, אשר המצב המעציב של החנוך הפרוע נגע באמת אל לבם. יקרי קהלתנו ה' נחמיה טויבער וה' מררכי איינלענער עמלו הרבה מאד, להוציא את הרעיון לפעולות-ידים, וידביקו מודעות ויאספו אספיה. אך החסידים, שהם רוב מנין ורוב בניין הקהלה, לא השתתפו בהן, וגם נלחמו נגד הרעיון. הוי! כמה לא הלים ולא מרגישים אלה האנשים קצרי-ראות, המתאמרים לפומטרופסי היהדות, ואינם שמים על לב, כי רק רעיון "ישרון", הוא האמצע האחד, להציל את היהדות משני-הכליון, וככדי לפים את החסידים ולהניח את דעתם, נאלצו הנכבדים הג"ל לשנות כמטבע הרעיון, שמטע הרב הגאון מברעזאן, ויהנו לו צורה חדשה, ותחת ליסד בי"ם, אשר יחנך בנינו חנוך עברי ובללי כאחד, החליטו הם ליסד "תלמוד תורה כללי". זאת אומרת, להעביר את החסידים מפרשים, וליסד במקומם חדר כללי אחד ע"פ איזו שמה מסדר. אך אל תדמו הקוראים, כי התגשמה עכ"פ ההחלטה הזאת באיזו פעולה ומעשה. כאספה האחרונה, שנאספה למטרה זו, השתתפו אמנם נס החסידים, כי הרעיון בצורתו החדשה הלא כשר הוא אליבא דכולא עלמא בלי שום חשש ופקפוק, וגם התחייבו לתת לצדק "ת"ת הכללי" איוה סכומים, שעלו לערך אלפים כתר, אך יותר לא עשו מאומה, וסוף סוף נשתקע הרבר. בה מתיחסת עירנו אל רעיון ישרון. בנוגע ליחסה אל התנועה הציונית — דבר שפתיים אך למותר.

סאלקא. דבר גדול נוסד בעירנו, למרות שיושבי עירנו ירבו מיום ליום וגם יותר מאלף ושתי מאות אורחים יבקרו פה בימות הקיץ שנה שנה, חסר עד הנה בית עלמין, והמתים הובלו לכפר הסמוך. זה מקרוב גבדי חשבוני עירנו למנות החסרון הזה. אפס מלכד אשר פגשו בדרבם זה מבשולים ממינים שונים, קמה שמועה הבל בעירנו, כי באשר יעשו בית קברות, כל אנשי הקהלה בסכנת מות, וכמה אנשים ונשים הודיעו צערם בפומבי: אהה כלנו ננוע! וימנעו מלהרים גם נדבת ידם. אך המשתדלים לא שעו אל הלומותיהם, וביום תשעה באב לעת ערב התקדש ביה"ק. — הרב הגאון האב"ד מר ברוך באסעכעס חנך את המקום בדרשה יוחזק בטחון העם, כי תמים יהיו עם ה'. חיים איזאקזאהן.

משערינוביץ. המו ימי הבחירה לועד המדינה בוקובינה, ספו ימי הרעש. האנימטורים, כלו עבודתם ועתה הם יושבים שלווים ושקטים תחת זר-נצחונם או — כובים על מפלת קנדירטס. החפשים בדעות נצחו בכל הארץ וליהודים היתה אורה. — עתה ראוי לנו לדעת, מי המה בעלי הדעות החפשות, המתמרים כל כך באהבתם לכל בני-אדם כאין הבדל ופרות. בסרגורא למשל נצח הפרופסור סמאצקי, מי שהוא נפש העתון הרוחני "בוקובינה", המשליך פעמים בשבוע בוש ולענ על אחינו — ועתה בשעת הדחק היה בן לילה ל"בעל דעות חפשות" ולאוחב ישראל. וכן יש עוד כמה כאלה. בעירנו ראינו דבר חדש ונפלא. ה"גרמנים הנוצרים", אשר עמדו עד ימי הבחירה נגדנו ויביטו עלינו כגאוה וגדל לבב, נהפכו עתה לאוהבים לנו, ככדי שקנדירטס יבחר כבח היהודים. אכן יש לנו אוהבים רבים כשעה שהם צריכים לנו... הד"ר שמרויכער, כאשר נאם נאמו בשבת שלפני ימי הבחירה, אמר בתוך דבריו: "הגרמנים הלאומיים באו אלינו בתחוננים, בכריעה ובהשתחוויה ויבקשונו, שנמחול על פשעיהם הרבים ומהיום והלאה לא יעשו ולא ידברו שום דבר נגד היהודים רעיהם. ע"ב עשיתי

האלה מעט בצרת ישראל ובקנאת הגוים והיו שמים אל לבם, כי הון ביד יהודי הוא כיום כהיר כחדש אדר, לא היו משתמשים בעת רעה כזאת בלוקסוס כזה. כבוא צרד על היהודים ברוסיה ובגליציה מקבצים כסף מאת רכבות פועלים ובעלי מלאכה, אין נקי, והמיליונרים בקיוב ובסאדאגורא בונים היכלי תפארה לבניהם וקונים בנדים ותכשיטים בעד שמונים אלף רובל, להעיר קנאה וחמה על כל ישראל.

חכם יהודי, הפרופיסור היהודי, יועץ החצר וחבר לבית האצילים, ד"ר ק. ס. גרינהוט מהאוניוורסיטה בווינ חוגג את יום הולדו הששים. לא רבים זכו לגדולה כמותו. זה חמש ושלושים שנה הוא יושב בקתדרא ומורה תורת משפט המסחר ושטרי החוב. בן שלשים שנה נמנה לפרופסור קבוע באוניוורסיטה הווינית, ובתור יהודי אין הדבר קל. ואמנם בחבתו במקצוע שלו, בספריו, ובכשרונו בתור מורה בכית המדרש הגבוה קנה לו הפרופסור גרינהוט שם עולם.

ר' אלעזר שולמאן, בקיוב נוע אחרי מחלה ממושכה הסופר והחכם העברי ר' אלעזר שולמאן, הוא נחשב בין הסופרים, הבותכים מעט וחושבים הרבה. הוא היה רגיל לכתוב מאמרים קטנים מדעיים או פילוסופיים בלשון קצרה, מלאים הגיונות נעלים וידיעות עמוקות. הוא כתב גם ספר אחד שלם, "ממקור ישראל", על אדות שני הסופרים והפיסנים המומרים היינה וברנה. כמותו אכרנו אחד מגדולי חכמי ישראל, אשר הרבו להורות ולהחכים את הרוח הנכחי. תנצב"ה.

כאמדה בתה. כאונגריה בן מדינת סלכניה, הסרה למשמעתה. באונגריה קמו "רבני מחאה" נגד הציונות דוקא בזמן שכל העולם מודה בה וכן בסלבוניה. חברה ציונית הזמינה אספה ציונית כעסעג ליום 6-7 לח". דסטודנטים הקרואטים "בני דת משה" הקהילו קהל רב, למחות נגד הציונים. הבוגדים בארץ מולדתם והרוצים להניא גם את הקרואטים בני דת משה מפשוע בישראל ולהדבק בעם נכרי ברברי.

גנבת ילד. בדרך ליקאווא באונגריה נמצא ילד יהודי ביד חבל צוענים. הילד נגנב מבית אביו יונה סאלומון ברוזשאהדעי.

כה היהודים בארץ ישראל. היהודים בא"י מתי מספר, כשמונים אלף נפש וכבר הכירו ממשלות אדירות אותם בארצו הארץ עכ"פ בשדה הכלכלה. כתי הרואר בארץ ישראל מתחרים זה בזה. (בנודע יש לכל הממלכות האדירות בתי-דואר מיוחדים בא"י) ובהיות רוב הצויכים למוסד הרואר בא"י יהודים, ישנה התחרות רבה בין הממשלות, למשוך את היהודים אליהן בענין הרואר. הרואר הרוסי מסר את בית הרואר בירושלים לאיש יהודי — רוסי ויהודי, הן זה נצחון גדול לעמנו, — והרואר האוסטריא התחייב להעביר חנם אין כסף את כל חפצי בני המושבות ממושבה למושבה ובעבור זה ימנו היהודים בכל מושבה איש נאמן, שיאסוף את הקורספנד דנציה ומסרה לבית הרואר האוסטריא. היהודים התנו תנאי, שעל כל מכתב, שיעביר הרואר האוסטריא מן המושבות, תהיה חובה, להרכיב תחת מרקא אוסטריא אית — מרקא של הקופה הלאומית. בית הרואר נאות לזה. זהו כבוד עם היושב על אדמתו — ראשי העיר ירושלים קבלו הלוואה של ימונים אלף פראנק מאת סניף הקולניאלבאנק הציוני.

בארץ ישראל, השנה שנת רוזן גם בשדות וגם בכרמים. — בשביל יומי קישנוב נקנו אצל ים כנרת 6500 דולם קרקע סמוך לסבריה. שם יסדו להם ב"ם לחנכם. ביתנים נמצאים הילדים בשויה אצל הר הכרמל. אצל ים כנרת קנתה גם יקיא 1800 דולם קרקע. — כטאטים משפחה מבני הגולה התישבו מחדש בא"י. קצתם פועלים וקצתם אמידים הרוצים לחבר קרקעות. — בגולן בבשן תיסד יקיא מושבה לפועלים. — במושבה חדרה סבלו האכרים תמיד מחלות שונות כעבור הבצות, אשר שם. עתה נטעו אילנות הרבה והעפוש הדל, אויר המקום מכריא והמים הרבים, שהמושבה עשירה בהם, מכשירים את המושבה לנטיעת יוק, הנמכר במחיר גבוה למצרים. — המושבה "ראש פנה" בגליל היא הגדולה בכל המושבות, לה 3500 המטאר אדמה, והיא גם היפה

בשוד, כמשפט קישנוב הידוע. שיעמד לראון עולם למלכות ניקולאי השני. גם לארמון הקיסר ולהדריו הבנים כתבי הזהרות של המורדים וניה מוקשים לכל עברי הקיסר בתור כתבים חשודים ונשק, למען יפחד הקיסר ולא יבטח בשום איש מעבדיו, רק בו לבדו. מלך ומניסטר כאלה נמצא רק במגלת אסתר. הקיסר ירא ללכת אחרי מטת פלעהווע, בי הזהירוהו. רשימה נמצאה, שממנה ראו, כי דנו המורדים כמה אנשים מגדולי המלוכה משפט מות ובראש כלם כתוב הצאר. בין מאות האנשים, שנאסרו אחרי מות פלעהווע נמצאים יהודים רבים, כי עליהם נפל החשד כראשונה. לאשרינו אין הרוצח יהודי. פרטי הרוצח עוד לא נודעו, כי הפוליציה תפרסם כבונה שמועות שקרי, מתנגדי הממשלה יפרסמו בקרוב בעתון סתר את פרטי ההתנקשות. — בשמוע היהודים בערי רוסיה את דבר הריגת פלעהווע רקדו מתוך שמחה וינשמו זה את זה בשוק והפוליציה לא הפריעתם.

פרי העריצות ברוסיה. ממשלת רשעה, המביטה על המשרה הנתונה לה לא כעל מוסד למוכת הצבור ופרטיו, כי אם כעל אמצעי, להרבות את כבוד המושל היחידי ועשרו, ועל העם בעד חמו, לעשות ממנו "רב עם — הדרת מלך", ממשלת כזאת צריכה לעם הנכער מדעת מאמין בהרבה הכלים ואוחז באמונה בכל מה שהוא רגיל בו ומקדיש כל מלה הנאמרה שם, במקום הגדולה והגבורה והתפארת והכבוד והעשר הגדול. בן הרבר במלכות רוסיה, כשאין כל התאמצות למעלה, להרבות עשר העם ואשרו, כי אם עשר בית המלכות והפקידים וכבודם, ממילא ירד העם מטה מטה. הבערות תאכל את העם בכל פה וימעט ויצער בעניו. בעוד שבכל אירופה ימעטו המתים משנה לשנה ומספר העם הולך ורב, הגה ברוסיה מספר המתים הולך וגדול. בחמשים הפלכים ברוסיה האירופאית ימותו חמשה ועשרים מכל מאה נולדים בשנה הראשונה לימי חייהם. חמשה ועשרים אחרים מכל מאה ימותו כטרם תכלאנה להם מ"ו שנה. יש מקומות, שחמשה ושבעים ילדים מכל מאה ימותו כטרם תמלא להם השנה הראשונה. ישום מלחמה גדולה, שום אסון כללי, חולירא, דבר ורעם, לא יבלו להמית נפשות רבות כאלה, המתים ברוסיה רק בגלל העוני והבערות. באספת הרופאים נמנו וגמרו, כי עתידים יושבי רוסיה להשמד כליל, אם לא ייטיבו את המצב האקונומי והתרבותי. יש פלבים ברוסיה, שהמות ימעט כבר היום את מספר יושביהם משנה לשנה. רק מהכרתת ממשלת רישעה מקיים יושבי רוסיה ישועה.

הגרראף פיקלער. ידוע הוא ה"יונקער" הפרוסי הזה, נאון הגרמנים ומחמד רב צוררי ישראל. דרבו היה להקהיל קהלות, לאסוף אספות ולדרוש בננות ישראל ולהעיר כעם עליהם; לא בעלילות, כי להמציא עלילות דרוש מעט מח בקדקד והאציל הזה אינו מכשר כלל, לחשב מחשבה כחשבון וברעת — כי אם בהרפות ובכנויים של נבול פה. זה כטה אמרו עליו, כי משוגע הוא ובגלל זה רבו שומעיו בכל אספה. ואולם הפוליציה לא חשבה אותו לטשונע ופעמים אחדות מסרה אותו למשפט. על הסיתו להרמת יד ולשוד. עתה בעת השרב הורע כפי הנראה מצבו ובאספות האחרונות היו דבריו ומעמו ומראה עיניו מעידים על שנעונו. הגראף עומד כבר תחת השגחת רופאי הנפש.

נשים מושלות. בעיר האדין במדינת קאנסאס באמריקה הצפונית נבחרו למועצות העיר בבחירות האחרונות נשים ליועצי העיר ואשה לראש האזרחים. היו גם אנשים קנדידים, אבל לא השינו אף דעה אחת. שם כמובן יש לנשים דעה בבחירות כמו לאנשים.

*

"כולל גליציה". קופת רמבה"נ הוציאה מגליציה ובוקובינה בשנת 1903 בשביל כולל גליציה בא"י סך 178.614 כתר. מזה השיג כולל גליציה ומנוקאטש בירושלים 82.302 כתר, בצפת 70.166, בסבריה 15.404 והוצאות היו סך 7912 כתר.

מאה אלף רובל הוצאות התונה הוציא המיליונר היהודי ה' שמואל הורנשטיין בקיוב, כהשיאו את בתו לבן הרבי מסאדיגורא. וזכה לא נחשבו הנדן והמתנות בי אם הוצאות, שאינן חוזרות. לו הרנישו המחוננים

שלום, ברתי ברית אחיה ורעות בינינו וביניהם, כי אין איש חולק על רעהו בשביל המחלוקת, כי אם להביק שלום ברצונו... אמנם כן הוא; אבל מי יודע אם עשי הגרמנים שלום בכל לבנם, אם לא טמנו רק פח לרגלינו? מי לידנו יתקע, אם לא יבגדו בנו גם בפעם הזאת אחר נצחונם, כמו שבגדו כבר זה כמה פעמים?... תועלת אחת כבר היה לנו מהבחירות, כי נוכחנו בפעם הזאת לדעת, מה גדול כח אחדות היהודים; נצחון הד"ה שמרובער היה אחר מהיותר גדולים, כי נבחר באלף שמונה וארבעים ושבע קולות... גם הגרמני, אשר נבחר מצדנו וברצון הד"ר שמרובער בכח היהודים, נבחר ביותר מאלף ושבע מאות קולות. ולעמדת זאת היה מפלה שני הקנדידים מהצד השני גדולה; כי לא היה להם רק שלש או ארבע מאות קולות. הקנדידים היו, ראש האזרחים בארון קאבאנאווסקי והד"ר קיעלער, יהודי בלתי לאומי.

סאראיעווא. עתה השינו הציונים אנשי ח' בני ציון" פה את התקנות מאושרות ממעם שלטון המדינה. כתחלה נדחו התקנות מפני הסעיף של מכירת מניות הק"ב וזהו לפי דעת שלטון המדינה נגד החקים, כי לא החפון הממשלה, שיוציאו כסף לחו"ל. עתה אושרו התקנות בלי הסעיף הזה. תבלית הח' היא קיום הפרוגרמה הבוליאית. ציוני בוסניה יהיו אורגניזציה מיוחדת ולא יסורו למשמעת אורגניזציה בארץ אחרת. גם זו למוכה. Ch. Weitzner

מקרוב ומרחוק.

הפועלים כבוריסלאו עורם שובתים. הבעלים אינם עושים את רצון הפועלים, כי אינם צריכים לעבודה עתה, כי סחורה יש. והפועלים מכים באכזריות את כל אחד מחבריהם הבוגד בהם ומחלל את השבתון. בפעם בפעם תפרץ תבערה, אשר יציתו הפועלים.

הפרעת המנוחה בוויין. בוויין שבתו ימים אחדים כל עגלוני המשא. בחלק אטאקרינג קם שאון בין הפועלים בגלל זה ובגשת שוטרים ופקידים סקלום הפועלים באכנים. פקיד אחד נפצע פצעים קשים. פועלים רבים נאסרו בכית הסהר.

שלטון האנטיסמיטים בוויין התחזק עתה ע"י אשור תקנות הבחירות לועד המדינה, שבהן התנכלו הנוצרים הסוציאליים, להבטיח את שלטונם לשנים רבות. כזה נתנה ממשלת אוסטריה את ידה למפלגה, שכתבה על דגלה רדיפת היהודים וגזל משפטם.

הריגות פלעהווע. מצב הרוצה, שנפצע פצעים קשים בשעת התפוצצות הכומכה, הוטב, כי עשו לונתוח ויוציאו את רסיסי הכומכה מכמנו. הוא אינו רוצה להגיד שום דבר וגם שמו אינו ידוע ברור. רק זאת נודע, כי ארבעה חברים היו לו, שהיו עמו בעצה וכיום המעשה התחלקו לחמשה מקומות ויארבו לו איש בעברו. כמה מאות אנשים ונשים נאסרו מיד ויובאו אל המצודה שליםעלבורג סמוך לפטרבורג ושם יענום באכזריות קשה, כמו בימי האינקוויזיציה, למען יודו מה שהם יודעים מהקשר. בכל רוסיה אין איש, מלבד יתומיו, שיתאבלו על מות הרשע, כי הכל, אף חבירי ועבדיו, שנאוהו על זדונו, אכזריותו, בחשו, ערמתו ועריצותו. הוא בעצמו שכה להסית את העם לקשור קשר, לחלק כתבי מרידה, לעשות כל נבלה, למען יוביח לקיסר, כי נחוף לו מנהל לממשלה עריץ כמותו. שוטרי סתר היה שולח אל תוך חברות הפועלים, לנהלן וליעצן ולעזון בעבודתן ואח"כ התנפלו השוטרים עליהם פתאם. הרבר הזה העלה חמת הפועלים עד להשחית וע"כ בכך התנפלות כזאת נהרגו כמה שוטרים וכמה פועלים, ופלעהווע שחק, כי קמה ערמתו ויוביח להצאר מה רבה חבשתו, לתפוש את הפושעים. לפני זכה היהודים בקישנוב שלם הרבה אלפים ויכל לבן הבליעל והנבל כמותו קרושעוואן, להפיץ בעתונו את עלילת הרם בדובאסאר ולחלק את גליונותיו חנם. גם כרוזי המן שלח, לחלק בקרב העם כשם הסינוד הקדוש, לקום על היהודים להשמידם. ופקודות סתר שלח להנציב ולשר השוטרים, לבלתי עשות מאומה לעזרת היהודים. בפקודות לא נעשו השוטרים על התרשלותם והשתתפותם

בכל המושבות. האור שם צח כל כך עד שרואים מעל החר הסמוך לה עד מרחק כ"ד קילומטר. החר ינענע" הסמוך להמושבה נפל לאנשי המושבה לנחלה, כי אין בעלים לו.

המושבה היהודית בקאליפורניה. חבל היהודים בקייסינוב, שהיה מוכן לצאת כיום 15 אויגוסט לאמריקה ולהאחז במושבה החדשה בקאליפורניה. ישארו פה עוד לע"ע לזמן בלתי קצוב. כי השינוי שלגרמה מסוכניהם שם, להתעכב עוד ולבלתי נוע ממקומם. השלגרמה הטילה מהומה רכה בעיר. כי כבר מכרו האנשים את חפציהם ונכסיהם ויהיו מוכנים לדרך. כפי הנראה מצאו באי-כח הגולים, כי מקח טעות היה.

טעות בית-דין. מבית האסירים בבירקסמן יצא זה עתה היהודי אדאלף בעק, שישב שם חמש שנים בלי חסם בכפו כעון ששמו עליו נעורו. שגזל תכשיטיהן בתואנות שונות. הנערות הכירו בכמה סמנים ולא היה כל ספק שהוא הגזלן, אף על פי שהוא עצמו כפר בכל ויתאונן בכל העת על טעות ב"ד. בשעה, שהיה קרוב שיגזר עליו שנית משפט מאסר לעשר שנים התגלה הטעות, כי הפוליציה גלתה יהודי אחר, ווייס שמו, יליד גליציה, שמראהו וכל סמניו עד סמן מכה נגלדה תחת האזן דומים בלי שום שנוי לאלה של אדאלף ווייס. עתה באו עדים נאמנים ויגידו בשבועה, כי ראו את בעק בשעת הגזלה כאמריקה.

אוויל מחריש.

- א. מה רעתך על פלוני, החכם הוא או סכל?
- ב. חכם גדול הוא, כי שכל עצום נחוץ לו לכסות את מכלותו.

די יודישע צוקונפט". (ירחון לחיים, לספרות ולמדע. העורך ד"ר י. ווארמסמאן, יוצא לאור בלונדון, 1904, המון. שנה ראשונה. חוברת ראשונה).
 הירחון הזה הוא אורגנם של ציונים מהמפלגה הלאומית, הסוברת, כי ישועתנו רק בציון, כי רק שם תפתרנה כל שאלותינו, גם הרוחניות וגם העקנומיות, ובי גם עד שהושג המטרה האחרונה אין לנו לשבת בחבוק ידיים, אלא מחויבים אנחנו לעבד ולפעל לפי תנאי הסביבה, המקום והעת, עד כמה שידנו משגת, לטובת הרעיון ולהתקרב, אם גם לאט, לאט, אך כאמונה ובבטחה, אל המטרה האחרונה. וסלחמה היתה לו עם יתר המפלגות, שמספרם לאקמן עתה בתוכנו, כמו המיריטוריליסטים, שאחת הוא להם איזו ארץ שתהיה, "אחד-העמיים", שיש להם צורך רק במרבז רוחני, וגם עם אלה ה"אנושיים" המקימים, כי סוף סוף יקל עול הגלות ואור יהיה ליהודים בכל מקומות מושבותיהם.

"מטרתנו היא, לתת לעמנו חנוך חדש, מהאים למטרתנו העתידית, לחנך בקרבו הגיונות והרגשות חפשים ורצון לאומי חזק, עד שירצה להשתחרר מתחת עול הגלות והעבדות, אם גם ההשתחררות הזאת תדרש מאתנו הרבה קרבנות. מלאה וגרושה היא החוברת הזאת במאמרים רבים ושונים וגם חלק הספרות היפה לא יחסר, התבן עשיר ורב הגונים, לא פה המקום לנתח את כל המאמרים ולבחן עד כמה הם נותנים תשובה על אחת משאלות חיינו המדוכות. אך הרושם הכללי טוב. נראה שהוא משתדל לתת לפני קוראיו דברים של ממש. אך על הספרות היפה אתעכב קצת יותר.

בכל החוברת ישנם שלשה ציורים ושירה אחת. רק שירה אחת בחוברת בזו — משמע שחך מועם יש לו לעורך, ובודאי דעתו היא: אם שירים — יהיו יפים, ואם לא — אז מוטב שלא יהיו כלל. ואמנם יפה הוא השיר, אם גם רוח היגון שבו אינו מתאים כלל לדוח הארץ הזה, שבפי הנראה נברא להיות הדר רוח התחיה, המפעמת עתה במחנתנו.

"הפחד". שרמוטים. מאת יהודה וואהלין. זהו אמנם שרמוטים ולא יותר. יש ביניהם איזו מהם גם יפים, אלא לחבר את השרמוטים לדבר אחד שלם, לדושים אחד כללי, לא עלה בידי הסופר. חסרה פה הבהירות האמנותית. למשל, הוא קורא לפניך את שם מקום המעשה, אבל את העת אינך יודע, וזה עושה רושם לא נעים. גם אינו מבליט שום דבר חדש במעמדו הפסיכולוגי של אותו המקום ואותם האנשים.

גם הפחד, שהוא רוצה להכלים, הוא מבליט בשרמוטים כלליים ביותר, שאינם עושים את הרושם המבוקש.

"חידה" מאת י. שמיניבערג. בנראה, חידה היא גם למספר המשפחה האמללה, שעל אדוניה הוא מספר, באסונה הנורא וביגונה העולמי (משפחה שלמה של חרשים-אלמים), אם לא התעמק מעט יותר בנפשות הסתומות האלה, אם לא הסתכל מעט יותר בלבותיהם החתומים בחותם של צער נצחי וסודות נעלמים ולא גלה בלום לפנינו. אלא שהעובדה בעצמה היא מרעושה ביותר ובלוי כל כחל של אמנות היא עושה עליך רושם אדיר. למרות קצרו של הספור הנך חש אחרי קריאתך בו, כאלו רוח סערה החרידה אותך פתאם, עד רתהים נפשך, והמשפחה האמללה אינה זזה מעיניך, כאלו תובעת בעיניה את גזל חייה הרצוצים מאדוני העולם, הביעה נוראה ונצחת.

"מיגער". מעשה מאת ל. שפירא. "מיגער" — זהו שם בלב. הסופר מספר על דבר התודעותו לכלב אומלל אחד, חיי האמלל וצרותיו ותלאותיו, גם צרותיו של המספר, שסבל בשביל בלבו האמלל וסופו של היצור האמלל הזה. הספור הוא ארוך ונכתב לא בלי כשרון, לולא מקומות אחדים, ששם המחבר תמים ביותר, למשל בעת שהוא קורא לפני כלבו את מוסרו הטוב...

לסוף מוצאים אנחנו להעיר, כי בירחון רציני בזה צריך לשים לב יותר אל הארתוגרפיה, כי תהיה נקיה ומועברת כל צרכה. פוגשים אנחנו למשל: "וינען" וגם "זענען", "אויבען-הויבען", "וואוינען", מדוע לא וואהנען? ועוד כאלה. אך בודאי ימצא בקרוב את דרכו הנכונה. תהי דרכו צלחה! מ. ערליך.

קדמוניות היהודים ברומניה.

(הנשיך במקום סוף) §

בקונסטאנציע 1114 יהודים אשכנזים וספרדים. לאשכנזים ביה-מדרש אחד, שני שובי"ם, אשר הזקן מהם הוא גם מו"ץ וש"ץ) ובי"ם לנערים. לספרדים ג"ב ביה-מדרש אחד, שו"ב אחד, והוא גם המו"ץ והש"ץ ובי"ם לנערים ולנערות.

בקרואצוא 2942 יהודים. בשנת 274 הביא הקיסר אורעליוס את הרומים מדרציה ויושיבם בעיר הזאת ואז נמצאו בה יהודים הרבה. היהודים מהעיר הזאת יתחלקו ג"ב לספרדים ואשכנזים. ליהודים הספרדים (שהמה הרוב) ביב"ג אחד, שני בתי-מדרש, שני ב"ם לנערים ובי"ם לנערות, בית מחסה לזקנים וקנות, רב אחד ושני שובי"ם. לאשכנזים ג"ב ביב"ג אחד יפה מאד, שני בתי מדרש, בי"ם לנערים ובי"ם לנערות, רב אחד וארבעה שובי"ם.

בדאראהאי 18.195 יהודים. בעיר הזאת ביב"ג גדול, שמונה בתי מדרש, שני רבנים, ששה שובי"ם, בית חולים ובי"ם לנערים.

בפאלטישאן 9652 יהודים. היהודים התישבו בעיר הזאת בשנת 1467. בעיר הזאת ביב"ג גדול מאד, אשר יהללוהו כל אחינו מחו"ל, שבקריות, שנים עשר בתי מדרש, רב אחד, חמשה שובי"ם, בית-חולים גדול יפה מאד, בי"ם לנערים ובי"ם לנערות.

בפאקשאן 10132 יהודים. בעיר הזאת היה הגבול בין מאלדאו וואליביא. בשנת 1724 באו המטרים לפאקשאן ויצאו כל היהודים לקראתם, וילחמו אתם ולא נתנם לבוא העירה ובימים ההם לא קבלו הוואלאכים חיל צבא מהיהודים. מזה נובל לראות, כי היהודים היו מעולם אזרחים נאמנים בארצות מגוריהם. בבית הקברות הישן בעיר הזאת נמצאות מצבות משנות ש"א, ש"ט, שב"ה ועוד, בעיר הזאת היכל חדש יפה מאד, ביב"ג ישן גדול, ששה בתי מדרש, רב אחד ורב-מטיף אחד, הוא הרב הבלשן הד"ר יעקב נאכט, ארבעה שובי"ם, בי"ם לנערים בי"ם לנערות ובית חולים.

בגאלאטיץ 14494 יהודים. לפי ההגדה התישבו היהודים בעיר הזאת בימי הגעצים (165 שנים לפני הנוצרי). בעיר הזאת היכל אחד, שני בהב"ג שמונה בתי מדרש, שני רבנים, ששה שובי"ם, שני ב"ם לנערים, שני ב"ם לנערות, בי"ם למסחר בעד נערים, ובית חולים.

בזשורזשע 867 יהודים. להם בית מדרש אחד, שו"ב והוא גם המו"ץ והש"ץ ובי"ם לנערים.

בהושי 6008 יהודים. היהודים התישבו פה זה כשלוש מאות שנה. יש פה ביהב"ג אחד, ששה בתי מדרש, שני רבנים, ששה שובי"ם, אין להם בית-חולים, שום בי"ם עברי ושום מוסד צבורי. מעם הדרדב הוא, כי היהודים פה הם תערובת חסידו ביהוש, פאשאקאן, אדזשוד, אלעסק, שטעפענעשט, וויזשניץ ועוד, והבתת האלו ילחמו תמיד בין עצמם ולא יוכלו

לדאוג בעד בניהם, שלא יגדלו ללא תורה וללא דרך ארץ.

ביאסי 40617 יהודים, היהודים התישבו בעיר הזאת זה כחמש מאות שנה. הרב יש"ר מקנדיא בספרו "אלם" ספר לנו כזה: יוסף שלמה רופא מקונסטאנצינאפל נסעו בשנת שנ"א לפולין דרך מדינות וואלאביי, מצא בעיר יאסי את הרב הקדוש החכם מו"ה שלמה אראויי יושב ועוסק בחכמת הקבלה יותר מארבעים שנה, וכן בספר "משאת בנימין", שנרפס בקראקא בשנת שצ"ג, שא"ה מ"ד, נמצא: שלשה אנשים מק"ק לבוב ועמהם שלשה נערים הלכו מעיר יאסי מדינת וואליביי לארץ ישראל והעיד מר מינדיל, ששמע מפי הגזלנים בשעת הוצאתם למיתה, שהודו על הריגת היהודים הנ"ל ומצאנו אותם הרגנים בעמק לאפושנא". בכיה"ק הישן נמצאו מצבות משנות קכ"ו, ר"ט ועוד. בכיה"ק הנ"ל נקברו הרב הצדיק מסנעמיץ, הרב הצדיק משינעווע, הרב הגאון והצדיק מליטין, הרב הצדיק משטיינפעשט, הרב הצדיק מוואחאנאפקי, הרב הצדיק מקוואלוב, הרב הצדיק ר' נפתלי, הרב הצדיק ר' זלמונא. הרב הצדיק ר' איציק רוקח, הרב הגאון והצדיק ר' יצחק משה, "תלמידו של הרב זל"ה", הרב הצדיק ר' יוסקי והרב הצדיק ר' מרדכי. לשנים עשר צדיקים הנ"ל ישנם לכאור"א "אהלים" מרוחים בנוים מאבנים. ליהודים בעיר הזאת יש היכל אחד, ביהב"ג, עשרים וששה בתי מדרש, שמונה רבנים, שמונה שובי"ם, רב מטיף אחד, הוא הרב החכם ד"ר יעקב נימראווער, שלשה ב"ם לנערים בי"ם לנערות, גימנוזיום עברי, ב"ם לעבודת האדמה, בית-חולים עברי יפה וגדול. (סוף יבא). לוי סג"ל.

דהסיך כתמי דיו. אם נשפך דיו על מפה או יריעה, דוחקים בתחלה ניר-ספוגי (ביבולא) פעם ושתים ושלוש עד שימצוץ הניר את כל הדיו הנמצא בעין. אח"כ יוצקים על הכתם חומץ חזקאו "אבן-יין" נמס ודוחקים גם עליו ניר-ספוגי עד שימצוץ הניר את כל הכת, ומשנים ומשלישים את הדבר, ובסוף יוצקים מים על מקום הכתם ומציעים אותם בניר-ספוגי.

רפואה כרויקה לכאב שנים. על מעט נתר (קריידע) שחוק היטב, המונח על כף היד, תצאק מעט Ruum ומיד תשאף את הנזל הזה אל תוך נחירי החטם ותסתום את הנחירים באצבעותיך לרבע או לחצי מינוטא. הכאב, אם גם הוא חזק מאד עד שתלאה שאתו, יעלם מיד, כשתשאף את הרום אל אפיך. הכאב לא יחלל אמנם לבלוי שוב עוד לעולם. אבל התרופה טובה בכל זאת במקום שאין דנטיסט או בליכה למען סור הכאב עד שתוכל ללכת אל הרופא.

גבוה ושפל. החר הגבוה בכל ההרים על כדור הארץ הוא הר גאורגיזאנקאר בשלשלת הררי דימאלאצי בצפון הודו, גבהו 8840 מטר מעל שמה פני הים. והמקום הנמוך בכל כדור הארץ נמצא בים השקט. עמק הים במקום ההוא 8606 מטר. בתוך ההרים הוולקנים הזורקים אש למעלה, החר המרוד מכל אחיו הוא הר סאנגנאי בארץ עקואדור באמריקא הדרומית. גבהו 5323 מטר מעל פני הים והוא זורק אש למעלה זה 176 שנה בלי הפסק, שאונו נשמע עד עיר מויטו הרחוקה ממנו 225 קילומטר.

לשכך חמה.

(במקום אינו המכתבים.)

מבלתי יכלת לענות את כל המתרעמים על "אכזריות" העורך נגד "הסופרים", אענה פה תשובה כללית. יש בועסים, כי מכתביהם על אדות ההספדים נרפסו בקצור, למרות הפצרתם, שלא להחמיר אף אות; אחרים מתאיננים, כי שיריהם או קינותיהם, שהנה לבם בהשתתפותם בצער עמנו או מאמרים אחרים, שבבדונו בהם, לא נרפסו כלל, ולא יאבו מלוח לנו; אחרים שלחו פילימונים ולדעתם טובים הם מכל אלה, שנרפסו מעולם בעתונים או ע"ב בעתונים העבריים ואני הקדמתי אחרים, ולא יוכלו להנחם. כל אלה ידעו נא, כי "המצפה" אינו יוצא רק פעם אחת בשבוע והגליון לא יכיל רק מאמר אחד, פילימון אחד ושיר אחד קטן, וההצעה יתרה על הדרושה" ומכ"ש שלא יבלתי להדפיס את כל המכתבים ע"ד ההספדים בלשונם; לזאת לא היו מספיקים אף עשרה גליונות, אפילו אם הייתי משמיט את כל יתר פרקי הגליון, מלבד מה שהקוראים לא היו מסכימים לזה. לצבת מים אל תוך כוס מלאה אי אפשר. ובכאן תשובה לאלה רודפי כבוד סופרים המלאים את הרדקציה בצדודות "שירים" ארוכים, "פילימונים", מאמרים ויגורו

מודעה.

הנני להודיע ברכים, כי חתני דוד שמינימטץ דופק על פתחי הרבנים, שיתנו לו היתר, לעבור על חרם דרגמיה, לישא עוד הפעם ולעזוב את אשתו, היא בתי עם ג' ילדות. הוא מספר שקרים ואין בהם שום צד אמת. הוא אינו רוצה לקיים פסק דין של כמה רבנים. והאמת נתנה לכתוב, כי לא יתנו לו שום היתר וגם מי שנתן לו היתר יכטלהו. יכולים לשאול את הרב משה או מגלילותינו ואז יראו עם מי האמת והצדק. אם רוצה הוא לעמד שנית לדת אצוית הכל כפי שיצא הפ"ד מהכר"צ.

מסיעף (מרמרוש) יצחק קינר.

אבל לא חותמים וקוני ספרים, וממילא לא הגרל הספרות. למערכת "המצפה" יש עוזרים קבועים ואין מקום לחדשים. יש מקום ליריעות חרשות ממקרי יום יום, הנוגעים ליהודים, והרוצים דוקא להשתתף בעבודה ספרותית יש להם כזה מקום להתגדר בו ואת אלה אקבל המיד ויא אשמיעם ולבעל כשרון אפשר להראות גם כזה את כשרונו. והרוצה להיות סופר כמובן האירופאי, יקרא תחלה הרבה וילמד בעצמו הרבה כמרים יתחיל ללמד אחרים. ואלה שדבריהם ראויים לדפוס יואילו נא להמתין מעט ואל ידחקו את השעה, כי המקום מצומצם. לענות את כל אחד ואחד אף "כארנו המכתבים" אי אפשר. לו הואיל כל אחד מחותמינו הנכבדים, לרכוש לנו חותמים מתוך מכיריו, אז יכולנו להוציא את הגליון שתי פעמים בשבוע וממילא היה מקום פנוי יותר.

ע"י האדמיניסטרציה של "המצפה".

שינוי הותמי "המצפה" את "חאשכול" הוצאת ד"ר גינציג כרך ג' או ד' במחיר שני כתרנים. המחיר הקצוב 2.60 — על ידינו אפשר להשיג ספרי הוצאת ת. ש. י"ה במחיר הקצוב.

אני מכרך את סר נח קרנער מזאקיעוו כצאתו מפה לכבוב ואני נודב לכבודו חצי כתר לקה"ל. צכי מעללער. הנני מכרך את דורי מר מאיר וויינבערג וזוגתו והחתן והכלה מניי סאנדץ בכרכת מז"ט. בצלאל פערלשטיין.

עלי, לבלתי השמיטם, חלילה, כי מומחים העידו, כי ראויים הם לדפוס. ואני לפעמים אין לי פנאי אף לקרוא את צורות "המאמרים" הבאים יום יום ואף בקראי אותם אי אפשר לי לענות את כל המון הבהותים ביחור ולהודיעם, כחפצם בפרטות, את מעמי, מדוע אין דבריהם ראויים לדפוס או מדוע קדמו אחרים. והכותבים יאכדו את מתינותם — אות אולי, שאין להם דאגה אחרת ואקנא בהם — ויעזו לחרף את הרדקציה בולזולים גסים ולגנות את הדברים, הראויים בעיני יותר לגליון האחר של השבוע והם מאימים עלינו, כי יחדלו לחתום על "המצפה", אם העמד הרדקציה במריה. לאשרינו זוהי הגדולה בכל ככל הרעות, שהם יכולים לעשות לנו. ידעו נא קוראינו כי כל אלה, שיחתמו רק על מנת שיקבלו רבריהם לדפוס, ואם לא אז אין העתון כדאי בעיניהם — על חותמים כאלה נותר לכתחלה, כמו שנתר על בעה"ב העשירים או הרבנים העשירים, היודעים עברית וקוראים עברית בהענוג אמת, אבל בשום אופן לא יביאו עתון עברי או ספר עברי אל ביתם, בדמותם, כי יען יודעים הם גם הם לכתוב, עברית, מגיע להם חנם. נצוץ "שגעון של גדלות" יש בכל אחד ואחד ממנו. לפנים היה כל יהודי רוצה לעשות בנו לרב, והיום לסופר אם לא — לדקטור. ואף מי שיש לו בן בלי מה בקרקרו ימיתהו, כהפילו עליו עול יותר מכפי כחו ובלבד, שרא היה בנו גרוע מכן פלוני. כן היודע אצלנו לקרוא שלש שורות בכתב עברי יתימר להיות "סופר" ואם לא יעלה הרבר כידו, אז חלילה לו לתלות את הקלקלה בעצמו, כי אם יתלה את הקלקלה בעורך וכמספרונו, שאינה כולה דבר טוב ויהפך לאויב להם. על כן ירכו אצלנו רק סופרים כביכול,

Max Kohn, Triest
Export - Handlung
von
אתרוגים לולבים
והדסים
Preis-Courante gratis a. franco
Auf Wunsch Referenzen,

ניי איינגעריכטעמעס יודישעס
האמעל עט רעסמיראציאן
אין סראמוויא
וויז א וויא דער כאהנסטאציאן, (אין קילאך מעטער פאן ברועסקא ענטפערנט)
שאנע געריימיגע לאקאליטעטען גראסער זאל, בעסט געאיינגעט פיר הנאים (פערלאבונגען), חתונות, זאוויא זאנסטיגע פעסטע, בעסטענס עמפפאלהען.

האנקורז.

ראשי הקהלה בעיר טארנאו מבקשים בעד עדת ישראל

החפץ במשרה הזאת צריך להוכיח: א) כי מספר שנותיו הוא בין שלשים וארבעים שנה. ב) כי יתנהג בדרך הישר. ג) וכי יש לו ידיעה ברורה במוזיקע ויבין ללמד את משורריו (קאר אבריקטען אונד דיריגירען). מכתבי בקשה בצרוף התעודות צריך לשלוח עד יום 20 אויגוסט 1904 פראנקא על יד ראש העדה החתום משה. שבר שנתו של החון יהי 2400 קראנען, מלבד ההכנסות הבלתי קבועות. החון יקובל אחרי זמרת הפדאכע, כאשר ימצא חן בעיני השומעים. טארנאו, 3 אויגוסט 1904.

Vorstand der Israelitischen Kultusgemeinde

J. Maschler.

ניי איינגעריכטעמע קראויער
כשרה דאמפפזעלכוואארעןפאבריק
מיט דער בעסטען מאדערנסטען מאשינע. ערציגט שענע, פרימא סאלאמי, וועראנעזער, ברוסט, שינפען, קרענוירסטל א. ו. ו. פערזעהען מיט הכשר של הרב הגאון דפה שליט"א. עמפפעהלט צו בילליגסטען פרייזען. אויף פערלאנגען ווירד פרייזקוראנטע עט הכשר איינגעשיקט.
מנחם מענדל גראזער.
Emanuel Glaser, Dampfelchwarenfabrik
KRAKAU, Bożego-Ciała 8.

30% בילליגער אלס איבעראל.
G. L. Grajower
Krakau, Krakaugasse Nr. 16
im Hof (vis a vis A. Faust)
עמפיהלט זיינע רייכהאלטיג אססארמירטע
שוהווארענהאנדלונג
צו בילליגסטען פרייזען.
גדייכציימיג עמפפעהלע אויך מיין ענגראף-לאגער פאי לערער-לארע אונד קאנזערווירונגס-מיטטעל פיר פיינערע שוה-וואארען ווי: שעווראף, פראגרעס עט'צ. 50% בילליגער אלס איבעראל.
30% בילליגער אלס איבעראל.

Passendes Geschenk
für
בר מצוה
und jede Gelegenheit.
Roccoco-Ramontoir-Uhr mit hebr. Zifferbl. genau laut Illustr., Metallgehäuse (Alt Silber imit.) mit schönen plastischen Figuren und genau gehendem »Roskopf« Werke Preis fl. 6.
Versand gegen Baar oder Nachnahme, Umtausch gestattet oder Geld retour.
Kapellner & Holzer
KRAKAU, Dietelsgasse 68/2.
Illustr. Preisourante gratis nnd franco
Agenten werden gesucht.

גימנאזיום עברי.
בבל הגמנאזיות הכוללים יתכבדו צנינו לישראל ויגדלו ללח תורה וכל מי שהיכלת צידו הלח ישמח, כי יוכל לגדל את צנו בגמנאזיום העברי, צבאלח, שבו יקשיבו התלמידים לקח צמקרא, ש"ק ופוסקיס ציחד עם כל התלמידים, אשר ילמדו צגמנאזיות אשר להמונשלה ויחונכו צדתו זלמונשלה הקדושה העסקורה לנו. וצקוף השנה יקצלו העודות, אשר ישו צערכן לכל דבר לתעודוה הגמנאזיות אשר למונשלה. למוחכלים כשרים צזול ולהשגחה מעולה ידאג הרב רחש ציה"ק. גם פולנית ילמדו סס.
האדרסה: Rabbiner Dr. M. JUNG, Ung. Brod (Mähren)

ערשטע לעמבערגער
כשר דאמפף ועלכוואארען פאבריק
פאסט עט קאמפ'
לעמבערג נאזואוואנסע נומער 10.
קארל-לודוויגשטר. 41.
הויפטפיליאלען
אין לעמבערג
באימוף 18
באזשניצא 20
איינציג דאשטעהענדע כשרה זעלכוואארען
פאבריק, וועלכע אונטער אויפזיכט אינד מיט
הכשר מהרב הגאון הגדול רשב"ק מיהר"ר
יצחק שמעלקעס האביר מק"ק לבוב שטעהט.
ערצייגט דיא שענסטע סאלאמי עט פערשיע
דענע זעלכוואארען צו ביליגע פרייען.

עפילעפסי
לחלי-הנפילה ר"ל, לשבץ (קראמפף) ולמחלות
עצבים אחרות ידרשו ספר מיוחד ליה ויכולתו
בהנם פראנקא ע"י
Privil. Schwanen - Apotheke
Frankfurt a. M.

לראש השנה.
נמצאים ת"י להמכר בזול תמונות גדולות
וקטנות מאספת הרבנים, שהיתה בקיץ
תרס"ג בקראקא:
(1) תמונה גדולה 48/64 cm מתירה
50 העללער, מלבד פארטא
(2) תמונה קטנה, גדלה במו אנויבטס-
קארטע (יפה מאד להשתמש בה בתור
ברטים לברכת שנה טובה)
מתירה 4 העללער.
בייא גרעסערע אבנאהמע ענטשפרע-
בענדען ראבאטט.

David Heidenfeld
KRAKAU
Ulica Bozego Ciało 1.

M. GALITZER
KRAKAU
Dietelsgasse 41, Grünwald's Haus

הויפט-ניעדערלאגע זעממטליכער אר-
טיקעל אויף דעם געביעטע דער אפטיק,
הירורגיע עלעקטראמעניק, קאסמעטיק
אונד באנדאזשמיטעל. ברויכבאנדער פיר
ביידע געשלאכטער עט קינדער אין
בעסטער, סאלידעסטער אויספיהרונג.

כשר נייעסטיג כשר
קראקויער זעככוואארען - פאבריק
מיט דאמפפבסטרייעב
Gartenberg & Gebr. Gronner
KRAKAU, Krakauergasse Nr. 33.
ערצייגט דיא שענסטע סאלאמי, ווערא-
געזער, ברוסט, שינקען, רויך עט קרעני-
ווייסטעל א. ז. וו. עמפליעהלם
צו ביליגעסטען פרייען.
אויף פערלאנגען ווירד פרייזקוראנטע
עט הכשר אייגענשיקט.

Wyd.: { Naftali Hof.
S. M. Lazer.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzcu.

Sina Pelz, Krakau
(Österreich) Gegründet 1873.
"עהע"

זיא קויפען, פערלאנגען זיא מיינען נייען
גראססען פרייזקוראנט מיט ציר.
1400 איללוסטראציען פאן אהרען,
קעמטען, גאלד, זילבער- בינאוילבער-
ניקעל- מוזיקוואארען אונד אנדערען
בעדארפסארטיקלען מיט
שטוינענד ביליגען פרייען.
זעלכע פערזענדע אויף פערלאנגען
גראטס אונד פראנקא. איינע פיינע ניקעל-
רעמאנטואיר- אוהר, זעהר גוט געהענד
2 פל. 10 קר. איינע פיינע זילבער-
רעמאנטואיר- אוהר, זעהר גוט גע-
הענד 3 פל. 75 קר. וועקקער-אוהרען
זעהר גוט געהענד פאן 1 פל. 15 קר.
אויפווערטס. איינע זילבערקעמטע
שאן פאן 80 קר. אויפווערטס.

J. B. Rappaport
Dąbrowa b. Tarnów.
גראסס מעטה-ברויערייא
געגרינדעט אים יאהרע 1878.

עמפליהלם זיין פאבריקאט, וועלכעס גוט
בעקאנט איז, מיט אללער ביליגעסטען
פרייען אללערלייא סארטען א. צ.
שטארקען עט זיסען מעטה איינפאך אונד
דאפעלמעטה, קאפאוויטץ וויא מאלניאק,
ווישניאק, זאוויע אויך אלטע בוסטעללען
מעטה מיט דען נאמען
Sary polski trunek.
אויך האניג אונד וואקס.

k. k. behördlich koncessionierte
HANDELS-SCHULE
des
HEINRICH RAUSCH, in TARNÓW.
Fachcourse für Knaben, Herren und Mäd-
chen Vorzügl. Lehrkräfte. Vorträge deutsch
und polnisch.
Spezielle 3 monatliche Fachcourse.
Befähigungs-Zeugnisse.
Beginn des Schuljahres am 1. October.
Einschreibungen vom 1. August.
— Prospekte franko und gratis. —
Pensionat im Schulgebäude, eventuell
auch billige Kostorte.
H. RAUSCH Inhaber und Leiter der
Handelsschule.
Für Auswärtige ist das Honorar um die
Hälfte ermässigt, auch brieflich.

ניכט
10.000
קראנען
אבער פיעלע קראנען
ערשפארען זי, ווען זי דען פרייז-קוראנט פאן
דער פירמא
Josef Feil, Krakau, Grodgasse 60
Uhrmacher & Juweller
פערלאנגען, דער איהנען פראנקא אונד גראטס
צוגעזענדעט ווירד.

Hotel Wiedeński
Krakau, Methgasse 9.
דאס אללגעמיין בעקאנטע יודישע האטעל
דעס ר' טובי' טייטלבוים, איזט אין
יודיש ארט האדאקסען קרייזען זעהר
בעליעכט, עס ווירד געזוכט וועגען דער
בעקוועמען לאקאליטעטען, גוטער קיכע
ביליגען פרייען אונד טרייעסטער
בעדיענונג.

ווער לייכט געלד פער-
דיענען וויל, דער פער-
לאנגע דען גראססען
איללוסטראציען פרייזקוראנט
איבער אהרען, קעמטען,
גאלדווארען, בינאוילבער,
מוזיקווארען, אהרענבעשטאנדטוהילע אונד
ווערקצינע, וועלכעס גראטס אונד פראנקא
פערזענדעט ווירד.
F. PAMM, KRAKAU (Österreich)
Zielonagasse 3. Gegr. im Jahre 1852.

הערן מ. פרייליך ספעציאליסט פיר ברויכלידערע, אויסש. ערצייער פאן
ק. פאטענט באנדאזשען אין לעמבערג.
פאן דען איינטיגען אונד אויפריכטיגען נעפיהלען מיינעם הערצענעם פערלאנגען
שפרעכע און איהנען היעמיש עפפענטליך מיינען פערבינדליכטען דאנק פיר דיא
וואונדערבארע רעשטונג מיינעם פאן איינזען הערפארראנענדען ערצטען, אהנע לעבענס
געפעהרליכע אפעראציען אויפגעגעבענען לעבענס, אויס. - נאכדעם און איבער אנראטהע
דעם הערן ר"ר ס. מעטה אין יאסלא אין איהרע אנשטאט אים האלבטארטען צושטאנד
דע אנגעקאממען בין, האבען זיא עס דורך איהרע נאטורליכעמעהטע אהנע אפעראציען
אונד מעדיקאמענטע ראצו געבראכט, מיך בינען 10 מינוטען פאן מיינעם שווערען ליידען
שמערצלאז צו בעפרייען, אונד קאנן און דאהער אויס איינענער ערפאהרונג נור זיא אלס
דען איינציגען ספעציאליסטען אין דיעזעם פאכע יעדען ברויכלידערען צום וואהלע ווייער
געזונדהייט מיט פאללשטער געוויסענערהאפטניקייט אנעמפעהלען.
לעמבערג דען 4 יענער 1908.
12-1
Louis Aloyse Lorentz Dampfsägebeamter in Jasło geb. Paris.

Schicht-Seife
„Hirsch“ Marke: „Schlüssel“

Beste, ausgiebigste und deshalb billigste Seife.
— Frei von allen schädlichen Beimengungen. —
Überall zu haben!
Beim Einkauf achte man besonders darauf, dass jedes Stück Seife den
Namen „Schicht“ und eine der obigen Schutzmarken trägt.

ציונים! ציונים!
אם ע"ס התורה בנייעמך ובנייעריך קודמים לאחרים במצות וחי אחיך עמך,
הן לנו הציונים בודאי הציוני קודם לבלתי-ציוני ומכל-שכן לבני-ינכר. לכן החובה על
כל יהודי וביחוד על כל ציוני, לבלתי קנות הילזן לפסיוסן
רק מהפאבריקה היהודית הגדולה של הילזן
של
CH. L. SPITZ, KRAKAU
בפרט אחרי שכבר נוכחו הכל, שההילזן האלה עולות בשוין על מלאכת פבריקאט
אחרות. עת הוא, שייסרו אחינו את המשפט הקדום והמעומל מלבם, ישחוקה על
סחורות כני נכר שהן טובות מסחורות של יהודים וראויות הן לשלם בעדן כפלים.
כנו נא ציונים לדוגמא הילזן מהפבריקה הציונית הזאת, אשר על כל שפוסרת נרסם
-מגן-דוד- עם שם "ציון" ותוכחה, כי למרות המחיר הנמוך ההילזן טובות מאחרות
וירשו: מאת כל המראפיקות לתת לכם רק הילזן כאלה.